

EVROPSKA CENTRALNA BANKA

EUROSISTEM

ENOTNO OBMOČJE PLAČIL V EURIH

OKTOBER 2010

EZB EKT EKP

SEDMO
POROČILO O
NAPREDKU
IZ TEORIJE
V PRASKO

SL

EVROPSKA CENTRALNA BANKA

EUROSISTEM

ENOTNO OBMOČJE PLAČIL V EURIH SEDMO POROČILO O NAPREDKU

IZ TEORIJE V PRAKSO

OKTOBER 2010

V letu 2010 je na vseh
publikacijah ECB
motiv z bankovca
za 500 €.

© Evropska centralna banka, 2010

Naslov

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt na Majni
Nemčija

Poštni naslov

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt na Majni
Nemčija

Telefon

+49 69 1344 0

Spletna stran

<http://www.ecb.europa.eu>

Faks

+49 69 1344 6000

*Vse pravice so pridržane. Razmnoževanje
v izobraževalne in nekomercialne namene
je dovoljeno pod pogojem, da je naveden vir.*

ISSN 1830-7868 (spletna izdaja)

ISBN 978-92-899-0793-4 (spletna izdaja)

KAZALO

POVZETEK	5	5 INFRASTRUKTURE ZA PLAČILA MALIH VREDNOSTI	36
UVOD	9	5.1 Skladnost infrastruktur z zahtevami SEPA	37
SEPA V SPLOŠNEM GOSPODARSKEM, DRUŽBENEM IN POLITIČNEM KONTEKSTU	11	5.2 Poslovna in tehnična interoperabilnost	38
SEPA – IZ TEORIJE V PRAKSO	15	5.3 Integracija na področju infrastruktur za plačila malih vrednosti	39
1 KREDITNO PLAČILO SEPA IN DIREKTNA OBREMNITEV SEPA	15	6 MIGRACIJA NA SEPA	40
1.1 Kreditno plačilo SEPA	15	6.1 Pregled mejnikov SEPA za leti 2009 in 2010	40
1.2 Direktna obremenitev SEPA	16	6.2 Novi mejniki SEPA od zadnjega četrletja 2010 do konca leta 2013	41
1.3 Zahteve v zvezi s konkretno ponudbo storitev na podlagi sheme kreditnih plačil SEPA in direktnih obremenitev SEPA	19	6.3 SEPA: pričakovanja Eurosistema	41
2 KARTICE	22	6.4 Uredba o končnem datumu migracije v okolje SEPA	42
2.1 Dodatna evropska kartična shema oz. sheme	22	7 UPRAVLJANJE IN VODENJE PLAČIL MALIH VREDNOSTI V SEPA	43
2.2 Ločitev kartičnih shem od procesnih centrov	24	7.1 Svet SEPA	43
2.3 Skladnost kartičnih shem z zahtevami SEPA	26	7.2 Vključenost končnih uporabnikov v nacionalne koordinacijske odbore SEPA	44
2.4 Oblikovanje okvira za obdelavo kartičnih transakcij	27	7.3 Upravljanje in vodenje v EPC	44
2.5 Standardizacija kartic	27	7.4 Obveščanje o SEPA	45
3 INOVACIJE NA PODROČJU PLAČIL MALIH VREDNOSTI: E-SEPA	28	8 ZBLIŽEVANJE GOTOVINSKIH STORITEV V SEPA	46
3.1 Opredelitev spletnih e-plačil in m-plačil	29	PRILOGA	49
3.2 Razvoj spletnih e-plačil	30		
3.3 Razvoj m-plačil	32		
4 VARNOST PLAČIL MALIH VREDNOSTI	33		
4.1 Vzpostavitev enakih pogojev glede varnosti plačil malih vrednosti	34		
4.2 Izvajanje varnostnih ukrepov v panogi	34		
4.3 Migracija s plačilnih kartic z magnetnim trakom na kartice z EMV-čipom	35		

POVZETEK

Eurosistem odločno podpira vzpostavitev enotnega območja plačil v eurih (SEPA). Od objave šestega poročila o napredku SEPA v novembru 2008 je projekt SEPA dosegel številne pomembne mejnike. Kljub temu obstajajo tudi področja, kjer razvoj ni bil zadovoljiv. Eurosistem na kratko predstavlja naslednje analize in usmeritve.

I KREDITNO PLAČILO SEPA IN DIREKTA OBREMNITEV SEPA

Eurosistem ceni prizadevanja evropskega bančnega sektorja pri razvoju sheme kreditnih plačil SEPA in direktnih obremenitev SEPA pod pokroviteljstvom Evropskega sveta za plačila (EPC). Uvedba direktnih obremenitev SEPA v novembru 2009, s čimer so bile čezmejne direktne obremenitve sploh prvič na voljo, se lahko šteje za pomemben dosežek.

Obenem pa dejstvo, da migracija poteka počasneje, kot je bilo pričakovano, kaže, da *pristop k shemi in dosegljivost še ne zagotavljata pravočasne migracije*. Iz tega je razvidno, da je *treba povečati seznanjenost vseh skupin uporabnikov s SEPA ter spodbuditi velike izdajatelje računov* (gospodarske družbe in javne uprave), *da projekt uvrstijo višje na seznam svojih prednostnih nalog*. *Uporabnikom plačilnih storitev bi morala biti na voljo privlačna ponudba storitev na podlagi sheme kreditnih plačil SEPA in direktnih obremenitev SEPA* ob upoštevanju dejanskih potreb potrošnikov in podjetij. *Dolgoročen finančni poslovni model za shemo direktnih obremenitev SEPA* je treba šele razviti.

Eurosistem pričakuje, da bosta kreditno plačilo SEPA in direktna obremenitev SEPA postala shemi kreditnih plačil in direktnih obremenitev za plačila v eurih v EU. Po končnem datumu migracije na SEPA bosta pri plačilih v eurih ta dva instrumenta nadomestila stare nacionalne sheme kreditnih plačil in direktnih obremenitev.

2 KARTICE

Napredek pri vzpostavitvi dodatne evropske kartične sheme je bil znatno počasnejši, kot je bilo pričakovano. Vseeno je Eurosistemov poziv k oblikovanju dodatne evropske kartične sheme kot enega od nujnih elementov pri vzpostavitvi konkurenčnega kartičnega trga v okolju SEPA še vedno utemeljen. Eurosistem poleg tega še naprej spremlja tri pobude, ki so dejavne na trgu, in daje usmeritve, kadar je to potrebno.

Poleg zavez, ki sta jih dala MasterCard in Visa Europe o multilateralni medbančni proviziji, so potrebne *nadaljnje usmeritve Evropske komisije o tej proviziji*, pri čemer so usmeritve v obliki uredbe skrajna možnost. Na področju SEPA za kartice je treba odstraniti tudi druge večje ovire, zlasti kar zadeva *ločitev upravljanja sheme od kartičnih procesnih centrov ter vzpostavitev interoperabilnosti med procesnimi centri, ki so neodvisni od sheme*. Idealno naj bi se načelo ločitve sheme od obdelave izvajalo na ravni podjetja. Da bi omogočili interoperabilnost med procesnimi centri, ki so neodvisni od sheme, naj se EPC drži sklepa iz decembra 2009, da bo dopolnil okvir PEACH/CSM in ustrezno spremenil kartični okvir SEPA.

Obenem je Eurosistem zabeležil napredek pri standardizaciji kartic, ki je ključni dejavnik v različnih scenarijih pri nadaljnjem delu na področju SEPA za kartice. Da bi lahko uspešno izpolnili zahteve deležnikov, je *nujno potrebna neposredna in usklajena vključitev evropskega plačilnega sektorja v svetovne organe standardizacije kartic, najboljše prek EPC*. Predvsem *Eurosistem še vedno čaka konkretne predloge glede aktivnejše vključitve EPC v EMVCo in PCI SSC*.

Poleg tega naj bi se *najkasneje do konca leta 2013 začelo izdajanje licenc za celotno območje SEPA*, tj. imetniki licence za izdajanje in/ali pridobivanje kartic ne bi smeli biti več omejeni na posamezno državo ali regijo, ampak bi

lahko bili aktivni v celotnem območju SEPA. Kar zadeva varnostno certificiranje kartic in terminalov, Eurosistem pričakuje, da se bo v okolju SEPA razvila stalna struktura upravljanja in vodenja ter da se bodo člani EPC in pobude CAS (*Common Approval Scheme*) dogovorili o konkretnih predlogih.

3 INOVACIJE NA PODROČJU PLAČIL MALIH VREDNOSTI: E-SEPA

Zaradi hitre rasti e-poslovanja, s tem povezane rasti spletnih plačil in vse večje zaskrbljenosti zaradi znatnega povečanja goljufig pri kartičnih plačilih prek interneta je po mnenju Eurosistema nedvomno treba ponuditi varne in učinkovite rešitve za spletna plačila v celotnem območju SEPA. Čeprav so dolgoročni cilji EPC glede e-plačil skladni s pričakovanji Eurosistema, ne moremo biti zadovoljni s počasnim napredkom, ki ga je EPC doslej dosegel na tem področju. Trenutno najbolj obetavno pobudo predstavlja namen treh vidnih rešitev, ki ponujajo e-plačila prek spletnega bančništva (eps, iDEAL, giro-pay), da s „testom zasnove“ preskusijo interoperabilnost in kot izhodišče uporabijo delo EPC na področju e-plačil. Eurosistem podpira takšen test zasnove in namen teh treh shem ter pričakuje, da bodo te odprte za prošnje drugih skupnosti/shem, ki bi se jim želele pridružiti. *Eurosistem močno spodbuja bančni sektor, da se vključi v te dejavnosti in zagotovi rešitve za spletna e-plačila v celotnem območju SEPA.*

Delo na področju m-plačil je še vedno v začetnih fazah. Zaradi velikega števila vključenih deležnikov je razvoj obsežnih rešitev za m-plačila bolj zapleten. *Eurosistem pričakuje, da bo EPC teoretično delo dokončal najkasneje do sredine leta 2012 in da se bo pojavila prva ponudba storitev strankam v celotnem območju SEPA.*

4 VARNOST PLAČIL MALIH VREDNOSTI

Varnost plačil malih vrednosti je ključna pri ustvarjanju zaupanja potrošnikov in podjetij v storitve SEPA. Pristop, ki temelji na analizi tveganja in ga uporabljajo posamezne banke,

najbrž ni najboljši za zagotovitev takšne ravni varnosti, kot je potrebna na agregatni panožni ravni, saj se raven tveganja, ki je sprejemljiva na poslovni ravni, lahko razlikuje od družbeno sprejemljive ravni tveganja.

V zvezi s tem dokument Eurosistema o usklajenem pristopu in standardih na področju pregleda nad plačilnimi instrumenti (*Harmonised oversight approach and oversight standards for payment instruments*) dodatno pojasnjuje pričakovanja glede varnostnega nadzora. Na splošno je za večje zaupanje v plačilne sisteme in storitve v Evropi treba jasneje opredeliti posamezne akterje, ki sodelujejo pri določanju varnostnih zahtev, ter zahteve, ki jih imajo ti akterji. Eurosistem bo zato podpiral nadaljnja prizadevanja za to, da vsi pristojni državni organi in tržni akterji enako razumejo relevantne varnostne zahteve (npr. dvostopenjsko preverjanje pristnosti), poleg tega pa namerava ustanoviti forum, ki bo spremljal dogajanja na trgu in spodbujal nadaljnje usklajevanje varnostnih pričakovanj v Evropi.

Eurosistem spodbuja tržne udeležence, da izvajajo najsodobnejše ukrepe za večjo varnost informacij in preprečevanje goljufig pri plačilih. Pri plačilih na daljavo bi morali tržni udeleženci uvesti najzanesljivejše metode preverjanja pristnosti do konca leta 2012. *Skladno s stališčem Evropa glede prihodnosti magnetnega traku in v podporo prizadevanjem panoge, da poveča varnost kartičnih transakcij prek migracije z „magnetnega traku“ na kartice z „EMV-čipom“, Eurosistem meni, da bi morale biti od leta 2012 dalje vse nove SEPA-kartice privzeto izdane kot kartice, ki imajo samo čip, s čimer bi zagotovili postopno migracijo.* Če se bo panoga odločila, da zaradi praktičnih razlogov ohrani magnetni trak, bi bilo treba z njega odstraniti vse podatke, ki omogočajo transakcije na podlagi magnetnega traku. Panoga bo morala biti pripravljena, da imetnikom kartic na njihovo zahtevo ponudi kartice s starim magnetnim trakom, dokler obstajajo regije zunaj SEPA, ki še niso v celoti prešle na EMV.

5 INFRASTRUKTURE ZA PLAČILA MALIH VREDNOSTI

Interoperabilnost med infrastrukturami je treba še izboljšati, preostale ovire pa je treba odpraviti. Eurosistem poziva vse infrastrukture, ki so dejavne v euroobmočju in nameravajo biti skladne s SEPA, da sodelujejo v odprtem dialogu o vzpostavitvi interoperabilnosti. Poleg tega Eurosistem poziva EPC, naj uresniči svojo zavezo, da bo z infrastrukturami začel dialog v strukturirani obliki. Eurosistem pričakuje, da bo skladnost infrastruktur s SEPA dosežena najkasneje do konca leta 2012.

6 MIGRACIJA NA SEPA

Pri migraciji na SEPA je bila dosežena že vrsta mejnikov, vseeno pa migracija kot samoregulativen proces še ni dala zelenih rezultatov. Rok, ki si ga je bančni sektor zastavil sam, namreč da bodo do decembra 2010 instrumenti SEPA v splošni uporabi – kar je bil tudi cilj Eurosistema in Evropske komisije – ne bo dosežen. Moralno prepričevanje ima seveda le omejen učinek. Da bi lahko izkoristili prednosti SEPA, je potreben zakonsko določen končni datum migracije na kreditna plačila SEPA in direktne obremenitve SEPA, ki naj ga z uredbo določi zakonodajni organ EU. Eurosistem zato pozdravlja pobudo Evropske komisije, da bo končni datum migracije določila z uredbo EU.

Ob predpostavki, da bosta dejanski datum (oz. datumi) migracije skupaj določila Evropski parlament in Svet EU po običajnem zakonodajnem postopku na osnovi predloga uredbe EU, Eurosistem pričakuje, da bo obvezen časovni načrt migracije na instrumente SEPA precej pospešil prehod, tako da bi bila SEPA po možnosti dokončana do konca leta 2012 pri kreditnih plačilih oziroma do konca leta 2013 pri direktnih obremenitvah.

Eurosistem priporoča, da se pri reviziji Uredbe 924/2009 o čezmejnih plačilih v Skupnosti v letu 2012 razmisli o postopni odpravi praga na ravni 50.000 EUR, pod katerim morajo biti nadomestila za čezmejna in domača plačila enaka.

7 UPRAVLJANJE IN VODENJE PLAČIL MALIH VREDNOSTI V SEPA

Upravljanje in vodenje SEPA se je precej izboljšalo z ustanovitvijo Sveta SEPA, ki omogoča, da v dialogu o SEPA bolj formalizirano sodelujejo visoki predstavniki akterjev s strani povpraševanja. Svet bo prispeval tudi k boljši seznanjenosti javnosti s projektom SEPA in njegovi boljši podobi v javnosti, s končnim ciljem spodbuditi migracijo na SEPA. Za izvajanje strateških odločitev, sprejetih v različnih državah članicah, se bo Svet povezoval z nacionalnimi forumi SEPA.

Eurosistem poziva k večji vključenosti predstavnikov končnih uporabnikov v nekaterih nacionalnih forumih SEPA, da bi vprašanja in izzive v zvezi s plačili malih vrednosti obravnavali v obliki socialnega dialoga. Poleg tega je treba okrepiti obveščanje končnih uporabnikov o SEPA. Za to je potreben usklajen in ciljno usmerjen pristop evropskih in nacionalnih organov, bančnega sektorja in članov nacionalnih koordinacijskih odborov SEPA.

Eurosistem poziva EPC, naj okrepi upravljanje in vodenje na področju plačilnih inovacij, kar bo omogočilo razvoj in inovacije tudi brez podpore večine članov. Če to ni izvedljivo, bi bilo treba omogočiti, da zainteresirane banke in bančne skupnosti nove storitve usklajeno razvijajo zunaj okvira EPC.

8 ZBLIŽEVANJE GOTOVINSKIH STORITEV V SEPA

Ukrepi iz načrta postopkovnih korakov v smeri večjega zblíževanja gotovinskih storitev, ki jih nudijo nacionalne centralne banke euroobmočja, se uspešno izvajajo. Julija 2010 je Evropska komisija sprejela predlog uredbe EU o profesionalnem čezmejnem cestnem prevozu eurogotovine med državami euroobmočja. V razvoju sta tudi elektronska izmenjava podatkov s poslovnimi strankami pri pologih in dvigih gotovine ter enotni standardi pakiranja pri brezplačnih gotovinskih storitvah nacionalnih centralnih bank.

UVOD

Eurosistem pri izvajanju svojega mandata, da podpira nemoteno delovanje plačilnih sistemov, od leta 2002 odločno podpira vzpostavitev enotnega območja plačil v eurih (SEPA). Cilj SEPA je posameznikom, podjetjem in javnim upravam omogočiti, da negotovinska plačila v eurih v celotnem euroobmočju opravljajo z enega samega računa kjer koli v euroobmočju ter z uporabo enega samega niza plačilnih instrumentov tako preprosto, učinkovito in varno, kot jih lahko danes opravljajo znotraj svoje države. Kar se je sprva začelo kot tržno pogojena pobuda bančnega sektorja,¹ da bi izpolnil zahteve v zvezi z načelom enakih nadomestil, ki ga nalaga Uredba (ES) št. 2560/2001,² je postal precej širši projekt tako glede upravljanja in vodenja kot tudi glede vključenosti deležnikov. To je logičen razvoj, saj SEPA ni samo poslovni projekt, ampak je tesno povezana s političnimi in družbenimi ambicijami o tesneje povezani, konkurenčni in inovativni Evropi. Medtem ko je bila harmonizacija zakonskega okolja na področju plačilnih storitev dosežena s pomočjo direktive o plačilnih storitvah, pa je harmonizacijo pravil in standardov prevzel bančni sektor. Po fazi načrtovanja projekta, ki jo je usklajeval in spodbujal Evropski svet za plačila (EPC) – samoregulativni organ evropskega bančnega sektorja na področju plačilnih storitev – je postalo jasno, da je za dejansko fazo migracije potrebna tesnejša vključitev akterjev s strani povpraševanja, širša struktura upravljanja in vodenja ter zakonodajna podpora regulatorjev.

V šestem poročilu o napredku SEPA, ki je bilo objavljeno novembra 2008, je Eurosistem ugotovil, da se je motivacija za projekt med tržnimi udeleženci zmanjšala. Da bi Eurosistem odpravil dozdevno utrujenost pri projektu SEPA in zagotovil njegov uspeh, je skušal dajati usmeritve o SEPA ne samo ponudnikom plačilnih storitev, ampak tudi drugim relevantnim deležnikom na strani povpraševanja, kot so podjetja, javne uprave, trgovci in potrošniki (ki jih predstavljajo njihova združenja/organizacije). To je temeljilo na predpostavki, da je mogoče cilje SEPA v celoti doseči le, če vsi deležniki

zdržijo moči. Vsi deležniki so bili pozvani, da pri projektu SEPA prevzamejo aktivno vlogo in s tem zagotovijo, da bo delo, potrebno za njegovo uresničitev, pravočasno končano in da bo migracija v celoti zaključena.

Od objave šestega poročila o napredku SEPA so bili pri projektu SEPA doseženi številni pomembni mejniki. Eden od pomembnih korakov je bila uvedba direktnih obremenitev SEPA v novembru 2009, toda pred tem je bilo treba razrešiti številna zapletena vprašanja – na primer načela medbančnega zaračunavanja storitev, dosegljivost in migracijo pooblastil. Med drugimi področji, kjer je bil ravno tako dosežen napredek, so standardizacija v domeni komitent–banka in banka–komitent, standardizacija kartic, dokončanje evropskega okvira e-računov ter nenazadnje prenos direktive o plačilnih storitvah v nacionalno zakonodajo in njeno izvajanje.³

Kljub temu obstajajo tudi področja, kjer razvoj ni bil zadovoljiv: migracija na kreditna plačila SEPA je bila počasnejša od pričakovane, nekatera problematična vprašanja pa ostajajo povezana s kartično shemo, obdelavo kartičnih transakcij in e-plačili.

K razrešitvi teh vprašanj naj bi prispevala predvidena določitev končnega datuma oz. datumov migracije na kreditna plačila SEPA in direktne obremenitve SEPA z uredbo EU ter ustanovitev Sveta SEPA kot krovnega organa za upravljanje in vodenje na evropskem trgu plačil malih vrednosti, v katerem je zastopan širok razpon deležnikov tako s strani ponudbe kot povpraševanja. Večjo pozornost je treba posvetiti tudi varnosti plačil SEPA, poenotenju najnižje ravni varnosti pri plačilih malih vrednosti v SEPA ter obveščanju končnih uporabnikov o SEPA.

- 1 „Euroland: Our Single Payments Area“, bela knjiga, maj 2002. Izjava EPC z dne 17. marca 2005, glej sporočilo za javnost EPC, „Transforming Europe’s Payments Landscape“, 5. april 2005.
- 2 Razveljavljena z Uredbo (ES) št. 924/2009 o čezmejnih plačilih.
- 3 Direktiva 2007/64/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. novembra 2007 o plačilnih storitvah na notranjem trgu.

Poročilo je razdeljeno na dva dela. Prvi, uvodni del obravnava SEPA v splošnem gospodarskem, političnem in družbenem kontekstu ter osvetljuje prednosti, ki jih prinaša SEPA. Drugi del podrobneje predstavlja različna področja ter ocenjuje napredek, ki je bil dosežen v zadnjih dveh letih, in daje usmeritve o nadaljnjem delu.

SEPA V SPLOŠNEM GOSPODARSKEM, DRUŽBENEM IN POLITIČNEM KONTEKSTU

Pogosto se o instrumentih SEPA, infrastrukturah SEPA in standardih SEPA razpravlja kot o ločenih temah. Toda ne smemo pozabiti, da je SEPA sestavni del splošnega gospodarskega, družbenega in političnega konteksta. V tej luči bo morda lažje razumeti zahteve in potencialne projekta.

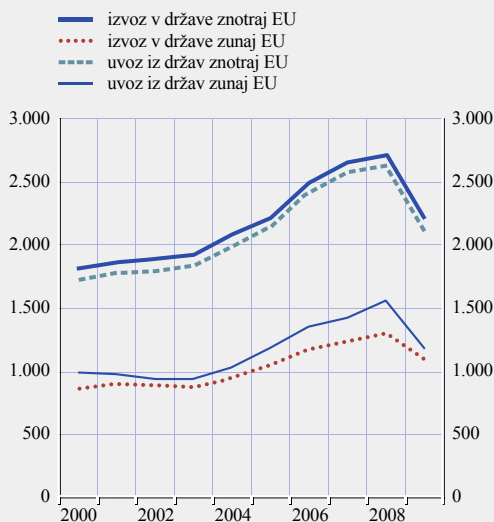
V zadnjih 50 letih je vse večja gospodarska povezanost močno spodbujala politično spravo in družbeno stabilnost v Evropi. V letu 1957 je Rimska pogodba položila temelje za vzpostavitev enotnega gospodarskega trga s prostim pretokom oseb, blaga, kapitala in storitev. V letu 1992 je Maastrichtska pogodba zagotovila pravno podlago za enotno evropsko valuto. V letu 1999 je bil uveden euro, v letu 2002 pa je z uvedbo eurobankovcev in eurokovanec postal oprijemljiva realnost. Danes lahko 330 milijonov Evropejcev v 16 državah (17 od leta 2011) plačuje iz ene denarnice in uporablja enake bankovce in kovance kjerkoli v euroobmočju.

V teh letih se je menjava blaga in storitev med državami EU, gledano z vidika dolgoročnega povprečja, stalno povečevala (glej graf 1). Finančna integracija na področju negotovinskih plačil pa žal ni napredovala enako hitro. Plačevanje blaga in storitev, ki je bilo kupljeno v tujini, je bolj zapleteno in dražje kot plačevanje znotraj države. Po vseh teh letih še vedno ni enotnega trga negotovinskih plačil, ki bi nam omogočal, da blago in storitve, kupljene v drugi državi v Evropi, plačamo z enakimi stroški ter enako preprosto in učinkovito, kot je to mogoče znotraj domače države.

Z menjavo blaga in storitev med državami EU je nastal velik trg za evropska podjetja in potrošnike. Ne eni ne drugi niso omejeni na trg svoje države. Namen SEPA je, da se ta cilj doseže tudi za negotovinska plačila. SEPA bo spodbudila konkurenco, kar bo koristilo tako evropskim podjetjem in potrošnikom, ki bodo imeli večjo izbiro in bodo zaradi direktive o plačilnih storitvah uživali okrepljeno varstvo potrošnikov, kot tudi ponudnikom plačilnih storitev, ki bodo svoje izdelke in storitve lahko ponujali na večjem trgu.

graf 1 Obseg trgovinske menjave znotraj EU in zunaj EU

(2000-2009; v milijonih EUR)

Vir: Eurostat.

Opomba: Blagovna menjava EU in držav članic obsega vse blago, s katerim se povečujejo ali zmanjšujejo zaloge materialnih virov poročevalske države članice s tem, ko blago prihaja na gospodarsko območje (uvoz) ali z njega odhaja (izvoz), kar vključuje tudi blago za obdelavo. Informacije o blagu posredujejo pravne ali fizične osebe.

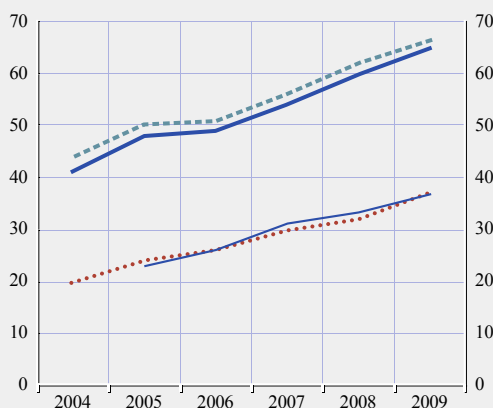
Poleg evropske integracije so inovacije drugo najmočnejše gonilo sprememb. V tem pogledu ponuja SEPA še veliko neizkoriščenih možnosti. Z razširjeno uporabo mobilnih telefonov, čipne tehnologije in interneta se je korenito spremenil način komuniciranja ter kupovanja blaga in storitev (glej grafa 2 in 3). Obseg elektronskega poslovanja močno narašča in kaže potencial za nadaljnjo rast (glej graf 4). Kljub temu imajo potrošniki pri plačevanju spletnih in mobilnih nakupov še zmeraj omejene možnosti pri izbiri načina plačila. Medtem ko so v nekaterih državah na voljo inovativne rešitve za posebne potrebe potrošnikov, pa splošno razpoložljive rešitve za plačila v celotnem območju SEPA še ne obstajajo.

Ob tem se zdi, da je vpliv prihodnjih navad potrošnikov še vedno podcenjen. Trenutno smo priča nastajanju nove generacije spletnih in mobilnih uporabnikov. Ti novi uporabniki si bodo vedno bolj želeli novih plačilnih aplikacij in sčasoma se bodo spremenili v novo vrsto

graf 2 Dostop gospodinjstev do interneta in nakupi posameznikov na internetu v euroobmočju in EU

(2002-2009; v odstotkih)

- dostop do interneta v EU 27 (odstotek gospodinjstev)
- nakupi na internetu v EU 27 (odstotek posameznikov)
- - - - dostop do interneta v euroobmočju (odstotek gospodinjstev)
- nakupi na internetu v euroobmočju (odstotek posameznikov)

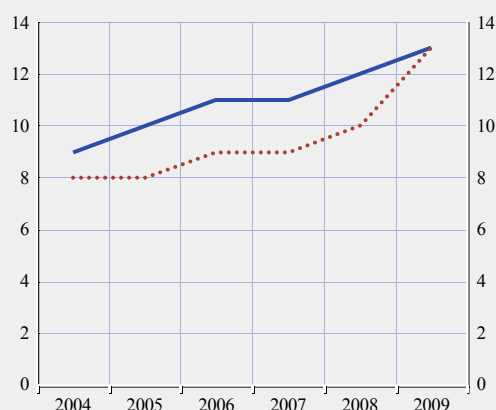
Vir: Eurostat.

Opombe: Ciljna populacija: populacija gospodinjstev obsega vsa gospodinjstva, ki imajo vsaj enega člana v starostni skupini 16–74 let. Populacija posameznikov obsega vse posameznike v starostni skupini 16–74 let (v nekaterih državah se zbirajo ločeni podatki o drugih starostnih skupinah). Izbrimo: posamezniki, stari 15 let ali manj oziroma 75 let ali več.

graf 4 Delež prometa prek e-poslovanja v podjetjih v euroobmočju in EU

(2004-2009; število računov v prodaji prek elektronskega omrežja/skupni promet; v odstotkih)

- EU 27
- euroobmočje

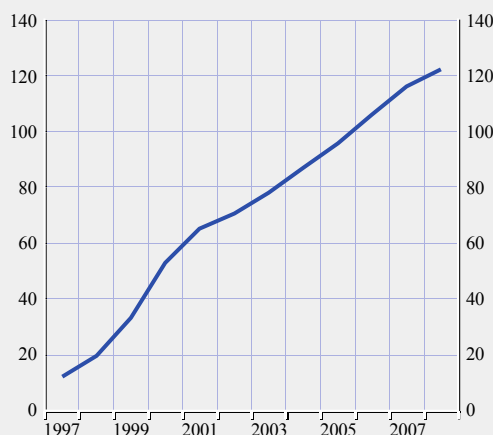

Vir: Eurostat.

Opombe: Anketna populacija obsega podjetja z desetimi zaposlenimi ali več. Število računov v elektronski prodaji je deljeno s skupnim prometom.

graf 3 Število naročniških razmerij za mobilni telefon v euroobmočju in EU

(1997-2008; na 100 prebivalcev)

Vir: Eurostat.

Opombe: Kazalnik kaže število naročniških razmerij v javnih mobilnih telekomunikacijskih sistemih v razmerju do celotnega prebivalstva. Skupno število mobilnih naročniških razmerij v državi je deljeno s številom prebivalcev v državi in pomnoženo s 100. Aktivne predplačniške kartice se štejejo kot naročniško razmerje. Ena oseba ima lahko več kot eno naročniško razmerje.

potrošnikov finančnih storitev, ki bodo brez zadržkov uporabljali novo generacijo ponudnikov finančnih storitev, da bi dobili zelene storitve. Nova generacija bo na plačilne storitve gledala z drugačnega stališča. Zahtevala bo osebno prilagojene, enostavne in varne storitve, ki bodo na voljo kadarkoli in kjerkoli. Če se finančni sektor na trende in življenjske stile te generacije ne bo odzval, lahko izgubi stik s pomembnim segmentom strank.

SEPA se zato namerava odzvati na potrebo po integraciji plačil malih vrednosti (tj. odpravo razlik med nacionalnimi in čezmejnimi plačili v eurih) kot tudi na potrebo po inovacijah (tj. zagotavljanje primernih plačilnih instrumentov za nove plačilne okoliščine, kot so e-plačila pri e-poslovanju, m-plačila, e-računi itd.). To bo ponudnike plačilnih storitev spodbudilo k večji konkurenčnosti, učinkovitosti in varnosti ter k splošni inovativnosti na trgu plačil, kar lahko prispeva k splošni

družbeni blaginji.¹ Hkrati je to tesno povezano s političnim ciljem oblikovanja bolj povezanega, konkurenčnega in inovativnega enotnega evropskega trga.²

Preslikava teh ambicioznih pričakovanj na raven končnega uporabnika kaže, kakšne koristi bo SEPA prinesla potrošnikom, trgovcem, podjetjem in javnim upravam. Potrošniki bodo za plačevanje v eurih v celotnem območju SEPA potrebovali en sam bančni račun in eno samo kartico. Hkrati bodo lahko izkoristili prednosti inovativnih storitev, ki bodo omogočile enostavnejšo obdelavo plačil. Trgovci bodo imeli več možnosti pri izbiri ponudnikov storitev obdelave kartičnega poslovanja, ponudnikov terminalov in kartičnih shem, zaradi večje konkurence med temi ponudniki pa se stroški lahko znižajo. Podjetja in javne uprave bodo imeli možnost, da centralizirajo svoje finančne transakcije v eurih in tako izkoristijo prednosti avtomatizacije plačilnih tokov.

Prav tako se je treba še dodatno osredotočiti na mikroekonomsko raven SEPA. Pri obravnavanju ekonomskih posledic SEPA se prepogosto namenja pozornost samo investicijskim stroškom in stroškom migracije. Pri tej razpravi se pogosto zanemari dejstvo, da je segment plačil malih vrednosti pomemben vir prihodkov v bančništvu. Prihodki od plačil malih vrednosti tvorijo do 25% vseh bančnih prihodkov.³ V nasprotju z drugimi viri prihodkov so ti zanesljivi in stabilni. Storitve plačil malih vrednosti so hkrati velikokrat osnova za dolgoročno sodelovanje med banko in strankami. So povezovalni člen med finančnim sektorjem in vsakdanjim življenjem skoraj vsakega posameznika in podjetja v Evropi.

Finančna kriza – ter obdobje manjše gospodarske rasti in večjih tveganj, ki je sledilo – je privedla do spoznanja, kako pomembna sta bančno poslovanje s komitenti in plačila malih vrednosti pri ustvarjanju rednega in stabilnega pritoka prihodkov v bankah. Med segmentom malih plačil in splošnim poslovnim rezultatom banke obstaja ključna povezava, ki kaže, da imajo banke v državah z bolj razvitim trgom plačil malih vrednosti boljše rezultate.⁴ Trg plačil malih

vrednosti lahko deluje tudi kot protiutež populistični razpravi in negativni javni podobi bank in bankirjev ter tako pomaga povrniti zaupanje javnosti v banke in finančni sistem.⁵

Kljub stabilnemu značaju pa prihodki od plačil malih vrednosti niso samoumevni. Nanje obremenilno vplivajo različni dejavniki: vedno večja konkurenca zaradi integracije evropskega trga plačil, visoka raven vlaganj, ki so potrebna, da bi šli v korak s potrebami strank in tehnološkim napredkom, ter bolj kritična drža organov za varstvo konkurence glede vprašanj, kot so medbančne provizije. Nekoliko ironično pa je, da je nekatere od teh obremenilnih dejavnikov povzročila sama vzpostavitev SEPA. Zato ni presenetljivo, da nekateri akterji iz finančnega sektorja projekt SEPA občutijo prej kot grožnjo in ne kot priložnost.

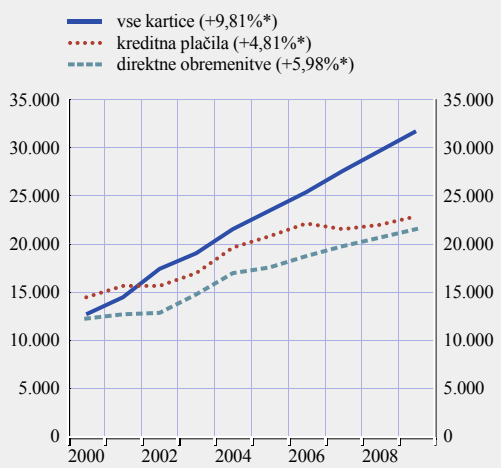
Po drugi strani je z zmanjšanjem operativnih stroškov, povečanjem obsega negotovinskih plačil in ponujanjem inovativnih plačilnih storitev prihodke od malih plačil mogoče tudi povečati. Tukaj imajo pozitivni učinki SEPA pomembno vlogo.

Operativne stroške je mogoče zmanjšati z izkoriščanjem ekonomij obsega. Znanstvene raziskave kažejo, da podvojitve obsega plačil praviloma zviša operativne stroške le za tretjino.⁶ Poleg tega bosta harmonizacija plačilnih instrumentov in standardov ter postopno odpravljanje starih nacionalnih produktov in sistemov še dodatno pripomogla k večji učinkovitosti.

- 1 Podrobna analiza o vplivu vzpostavitve SEPA na blaginjo je v „SEPA, Efficiency, and Payment Card Competition“, ECB Working Paper št. 1140, december 2009, avtorja Wilko Bolt in Heiko Schmiedel.
- 2 Podrobna razprava o integraciji in inovativnosti na področju plačil malih vrednosti je v „Retail payments: integration and innovation“, skupna konferenca ECB in De Nederlandsche Bank, 25.–26. maj 2009.
- 3 Ibid.
- 4 Ibid.
- 5 Podrobna analiza o ključni povezavi med segmentom malih plačil in splošnimi rezultati banke je v „Return to Retail Banking and Payments“, ECB Working Paper št. 1135, december 2009, avtorji Iftekhar Hasan, Heiko Schmiedel in Liang Song.
- 6 Nadaljnje informacije so v „Retail payments: integration and innovation“, skupna konferenca ECB in De Nederlandsche Bank, 25.–26. maj 2009.

graf 5 Število kreditnih plačil, direktnih obremenitev in kartičnih plačil v EU

(2000-2009; v milijonih)

Vir: ECB, Statistical DataWarehouse.

Opomba: Odstotki so srednja vrednost kompozitne letne stopnje rasti (CAGR), izračunana na podlagi rasti transakcij v obdobju 2000–2009 v EU.

CAGR se izračuna po naslednji formuli: $CAGR = (x(t)/x(0))^{(1/t)} - 1$, kjer je t število let in x(t) vrednost v tekočem letu.

Negotovinska plačila bi lahko trajno rasla po vsej Evropi, če bi se vsi deležniki v vrednostni verigi plačil, tj. ponudniki plačilnih storitev, trgovci in stranke, v celoti zavezali k njihovem razvoju in uporabi (glej graf 5). Ponudniki plačilnih storitev lahko spodbudijo uporabo negotovinskih plačilnih instrumentov z oblikovanjem privlačne ponudbe storitev za instrumente SEPA. Hkrati je pomembno, da se potrošnikom in trgovcem omogoči, da svoje odločitve sprejemajo utemeljeno in ob dobrem poznavanju stroškovnih dejavnikov, ki nastanejo ob izbiri določenega načina plačila (npr. gotovina, plačilne kartice in drugi elektronski plačilni instrumenti). ECB je v letu 2010 začela izvajati projekt za izboljšanje splošnega poznavanja stroškovne učinkovitosti različnih plačilnih instrumentov. V ta namen ECB v tesnem sodelovanju z nekaterimi nacionalnimi centralnimi bankami ESCB trenutno izvaja študijo o stroških plačil malih vrednosti. Splošni cilj študije je oceniti in analizirati družbene stroške različnih plačilnih instrumentov. Študija želi z enotno metodologijo vzpostaviti usklajen in celosten okvir, ki bo omogočal zanesljivo primerjavo stroškov različnih plačilnih instrumentov v evropskih državah, ki sodelujejo v študiji.

Migracija na SEPA bi lahko spremenila trg plačil malih vrednosti v Evropi tako korenito kot uvedba eura. Hkrati pa vzpostavitev SEPA ni končen proces. Globalizacija in modernizacija bosta še naprej vplivali na evropski trg plačil malih vrednosti, tudi ko bo projekt SEPA zaključen. Takšen razvoj dogodkov bo prinesel nove zahteve in nove priložnosti pri oblikovanju trga malih plačil v Evropi. Eurosistem je odločen, da bo spremljal te dogodke in še naprej deloval kot spodbujevalec sprememb.

SEPA – IZ TEORIJE V PRAKSO

I KREDITNO PLAČILO SEPA IN DIREKTA OBREMNITEV SEPA

Eurosistem ceni prizadevanja evropskega bančnega sektorja pri razvoju sheme kreditnih plačil SEPA in direktnih obremenitev SEPA pod pokroviteljstvom Evropskega sveta za plačila (EPC). Uvedba direktnih obremenitev SEPA v novembru 2009, s čimer so bile čezmejne direktne obremenitve sploh prvič na voljo, je bil izjemen dosežek.

Obenem pa dejstvo, da migracija poteka počasnije, kot je bilo pričakovano, kaže, da pristop k shemi in dosegljivost še ne zagotavljata pravočasne migracije. Iz tega je razvidno, da je treba povečati seznanjenost s SEPA med vsemi uporabniškimi skupinami ter velike izdajatelje računov (tj. gospodarske družbe in javne uprave) spodbuditi, da projekt uvrstijo višje na seznam svojih prednostnih nalog. Uporabnikom plačilnih storitev bi morala biti na voljo privlačna ponudba storitev na podlagi sheme kreditnih plačil SEPA in direktnih obremenitev SEPA ob upoštevanju dejanskih potreb potrošnikov in podjetij. Dolgoročen finančni poslovni model za shemo direktnih obremenitev SEPA je treba še razviti.

Eurosistem pričakuje, da bosta kreditno plačilo SEPA in direktna obremenitev SEPA postala shemi kreditnih plačil in direktnih obremenitev za plačila v eurih v EU. Po končnem datumu migracije na SEPA bosta pri plačilih v eurih nadomestila stare nacionalne sheme kreditnih plačil in direktnih obremenitev.

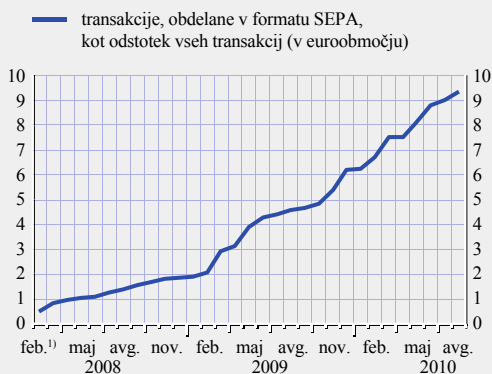
I.1 KREDITNO PLAČILO SEPA

Od uvedbe kreditnih plačil SEPA januarja 2008 je k shemi kreditnih plačil SEPA pristopilo veliko bank. Skoraj 4.500 bank, ki skupno opravijo več kot 95% celotnega obsega plačil v EU, je vključenih v shemo kreditnih plačil SEPA.

Eurosistem prehod z domačih kreditnih plačil na kreditna plačila SEPA spremlja s pomočjo kazalnika kreditnih plačil SEPA za euroobmočje.¹ Po tem kazalniku je uporaba kreditnih plačil SEPA (glej graf 6) od njihove uvedbe enakomerno naraščala in je avgusta 2010 znašala 9,3%

graf 6 Kreditna plačila SEPA kot odstotni delež vseh kreditnih plačil v euroobmočju

(od februarja 2008 do avgusta 2010; v odstotkih)

Vir: ECB.

1) Od 28. januarja do 29. februarja 2008.

skupnega obsega kreditnih plačil. Kljub temu pa znatne pospešitve rasti doslej še ni bilo zaznati.

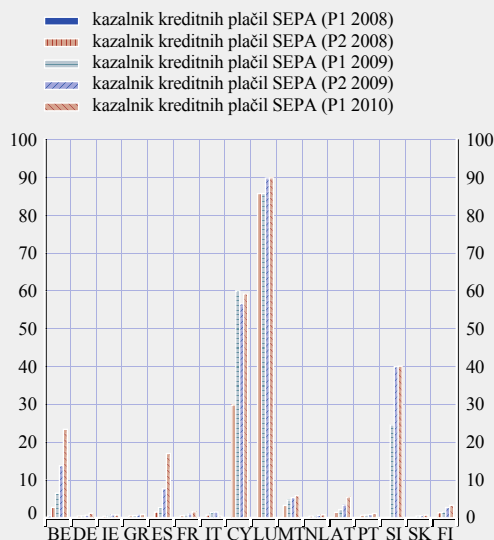
Poleg izračunavanja kazalnika kreditnih plačil SEPA za celotno euroobmočje Eurosistem uvajanje kreditnih plačil SEPA ocenjuje tudi na nacionalni ravni. Nacionalni kazalniki kreditnih plačil SEPA dajejo celovitejšo sliko razmer v posameznih državah glede tržnega deleža, ki ga imajo stari nacionalni produkti in kreditna plačila SEPA. Sestavljajo se polletno iz podatkov, ki prihajajo iz velikega števila virov.²

1 Rezultati so objavljeni na spletni strani ECB (<http://www.ecb.europa.eu/paym/sepa/about/indicators/html/index.en.html>). Kazalnik kaže precej natančno oceno uporabe kreditnih plačil SEPA. Izračun temelji na agregiranih podatkih iz naslednjih infrastruktur ali sistemov kliringa in poravnave v euroobmočju: CEC, RPS, Dias, Iberpay, SIT/CORE, BI-COMP, JCCTransfer, Equens, STEP.AT, SIBS, Bankart, Euro SIPS in STEP2. Transakcije, poslane prek povezav med infrastrukturami, niso bile upoštewane, da bi preprečili dvojno štetje. Rezultati prav tako ne vključujejo internih plačil (kreditna plačila med računi iste banke) in transakcij, obdelanih znotraj dvostranskega kliringa ali korespondenčnega bančništva.

2 Rezultati so objavljeni na spletni strani ECB (<http://www.ecb.europa.eu/paym/sepa/about/indicators/html/index.en.html>). Metodologija, ki se uporablja pri zbiranju podatkov in pripravi kazalnikov, je bila oblikovana tako, da daje zanesljive rezultate in omogoča primerjavo med državami. Kazalniki so morali zajeti znaten del kreditnih plačil, odrejenih v določeni državi (okoli 80%). Ker se postopki kliringa in poravnave med državami razlikujejo, so bili nacionalni kazalniki kreditnih plačil SEPA sestavljeni iz podatkov o transakcijah, obdelanih v okviru klirinških in poravnalnih mehanizmov, bilateralnega bančništva med dvema kreditnima institucijama, korespondenčnega bančništva in obdelave internih transakcij, tj. transakcij med računi iste banke.

graf 7 Kreditna plačila SEPA kot odstotni delež vseh kreditnih plačil v posameznih državah euroobmočja

(polletni podatki od P1 2008 do P1 2010; v odstotkih)

Vir: ECB.
Opomba: Podatki se zbirajo polletno. P1 in P2 se nanaša na prvo oziroma drugo polovico leta.

Nacionalni kazalniki kreditnih plačil SEPA (glej graf 7) kažejo, da obstajajo pri uveljavljanju kreditnih plačil SEPA na nacionalni ravni velike razlike med državami. Zadnji razpoložljivi podatki za prvo polovico leta 2010 kažejo, da so v polovici držav euroobmočja rezultati migracije na kreditna plačila SEPA še zmeraj zanemarljivi. Kritično maso, tj. rezultat, višji od 50%, sta dosegli samo dve državi, in sicer Luksemburg in Ciper. Nadaljnje tri države (Slovenija, Belgija in Španija) pa so pri nacionalnih kazalnikih kreditnih plačil SEPA dosegle rezultat z dvomestnim številom.

Analiza Evropske komisije³ iz leta 2009 kaže, da so javne uprave v Luksemburgu, Sloveniji in Belgiji uporabljale kreditna plačila SEPA v veliko večjem obsegu kot v drugih državah članicah, kar kaže na ključno vlogo, ki jo te lahko imajo pri doseganju kritične mase plačil SEPA. V ostalih državah je bila leta 2009 raven migracije na kreditna plačila SEPA v javnih upravah bodisi pod povprečno nacionalno ravnijo kreditnih plačil SEPA ali pa je bila celo ničelna. Prehajanje javnih uprav na SEPA je bilo torej

v letih 2008 in 2009 v povprečju počasno. Namesto da bi dajali zgled z zgodnjo uporabo plačilnih instrumentov SEPA in dejansko spodbujali migracijo, so se v večini javnih uprav še vedno osredotočali na načrtovanje prehoda na SEPA. Kljub temu obstajajo znaki, da zavezanost javnega sektorja projektu SEPA v letu 2010 narašča. To se kaže v vedno večjem številu končnih datumov migracije, ki so jih določile bodisi vlade bodisi posamezne javne upravne. Kljub temu je treba upoštevati, da je bila večina teh končnih datumov določena na podlagi ocene razvoja trga in/ali je pogojena z doseganjem določene kritične mase plačil SEPA.

Cilj, ki si ga je bančni sektor naložil sam, da bo migracija na transakcije kreditnih plačil SEPA dosegla kritično maso do konca leta 2010 – kar je bil tudi cilj Eurosistema v šestem poročilu o napredku SEPA – v splošnem ni bil dosežen. Kljub dobrim rezultatom pri pristopanju k shemi so rezultati dejanske migracije, ki se merijo z obsegom plačil, pod pričakovanji. Jasno je, da pristop k shemi in dosegljivost še ne zagotavljata migracije na SEPA. Ključnega pomena sta spodbujanje uporabe in ponudba storitev bank na eni strani ter pripravljenost uporabnikov, zlasti velikih izdajateljev računov iz javnega in zasebnega sektorja (npr. davčni organi, socialne službe, pokojninski skladi, javne gospodarske in telekomunikacijske službe), na drugi strani. To je še bolj očitno na področju direktnih obremenitev SEPA.

1.2 DIREKTA OBREMNITEV SEPA

Direktna obremenitev SEPA je bila uvedena novembra 2009. Evropski svet za plačila je zanjo oblikoval dve shemi: osnovno shemo direktnih obremenitev SEPA in medpodjetniško shemo direktnih obremenitev SEPA, obe z možnostjo e-pooblastila.⁴ O tretji shemi direktnih obremenitev SEPA – shemi direktnih obremenitev

³ Glej „Second annual progress report on the state of SEPA migration in 2009“, Evropska komisija, 2009.

⁴ Možnost e-pooblastila omogoča izdajo pooblastil, ustvarjenih po elektronskih poteh. Temelji na storitvah spletnega bančništva, ki jih ponujajo banke plačnikov. Plačnik lahko uporabi svoje uporabniško ime in geslo ter ostale podatke za spletno bančno poslovanje. Dodatne oblike identifikacije niso potrebne. E-pooblastilo je opcijaska storitev, ki jo lahko banke ponudijo svojim strankam.

SEPA za fiksne zneske – trenutno poteka razprava na ravni EPC.

Tako kot pri kreditnih plačilih SEPA Eurosistem spremlja migracijo z domačih direktnih obremenitev na direktne obremenitve SEPA s pomočjo kazalnika direktnih obremenitev SEPA⁵, ki temelji na enaki metodologiji kot kazalnik kreditnih plačil SEPA. Ne preseneča dejstvo, da so bili rezultati v prvih mesecih po uvedbi direktnih obremenitev SEPA dokaj skromni in so znašali precej manj kot 1%.

Skromni rezultati pa ne smejo zmanjšati pomena uvedbe sheme direktnih obremenitev SEPA, ki predstavlja velik dosežek, saj kot prva uvaja plačilni instrument, ki ga je mogoče uporabljati tako za nacionalne kot tudi za čezmejne direktne obremenitve znotraj celotnega enotnega območja plačil v eurih. Uvedba sheme je pomemben dosežek tudi zato, ker je bilo oblikovanje sheme direktnih obremenitev SEPA dolgotrajno in zapleteno. Izkazalo se je, da vprašanj v zvezi z multilateralno medbančno provizijo, nadaljnjo veljavnostjo obstoječih pooblastil za direktne obremenitve v shemi direktnih obremenitev SEPA, dosegljivostjo bank za direktne obremenitve SEPA ter v zvezi z varnostnimi elementi v shemi direktnih obremenitev SEPA ne bo enostavno rešiti.

Zapletena razprava o multilateralni medbančni proviziji pri transakcijah direktnih obremenitev SEPA je s sprejetjem Uredbe (ES) št. 924/2009 o čezmejnih plačilih⁶, ki določa medbančne provizije za čezmejne in nacionalne direktne obremenitve pred 1. novembrom 2012⁷, za zdaj zaključena. Pri transakcijah čezmejnih direktnih obremenitev se uporablja multilateralna medbančna provizija v višini 0,088 EUR, razen če se zadevni ponudniki plačilnih storitev dogovorijo o nižji multilateralni medbančni proviziji. Bančne skupnosti, kjer že obstaja medbančna provizija za nacionalne transakcije direktnih obremenitev, smejo na nacionalni ravni uporabljati to provizijo tudi za transakcije direktnih obremenitev SEPA.

Pred sprejetjem uredbe septembra 2009 sta ECB in Komisija marca 2009 objavili skupno izjavo

o prihodnjem poslovnem modelu za shemo direktnih obremenitev SEPA. V njej je bilo pojasnjeno stališče Evropske komisije, da splošna multilateralna medbančna provizija, zaračunana po transakciji, za nacionalne direktne obremenitve in direktne obremenitve SEPA po oktobru 2012 ni več upravičena, prav tako pa naj ne bi bila v skladu s konkurenčnimi pravili EU. Dialog med EPC in Evropsko komisijo o dolgoročnem poslovnem modelu za direktne obremenitve SEPA doslej še ni obrodil povsem zadovoljivega rezultata. Junija 2009 je EPC sklenil, da lahko udeleženci v shemi direktnih obremenitev SEPA sprejmejo bilateralne dogovore o delitvi stroškov. Evropska komisija in ECB sta pričakovali, da bo EPC bolj aktivno sodeloval na tem pomembnem področju, in sta še vedno prepričani, da finančni sektor potrebuje nadaljnja pojasnila v zvezi s to občutljivo temo. Ker uredba o čezmejnih plačilih določa zgolj začasen model zaračunavanja stroškov za direktne obremenitve, ki velja do 1. novembra 2012, finančni sektor pričakuje, da bo Evropska komisija po posvetu o tej temi, ki je potekal novembra 2009⁸, dala usmeritve o dolgoročnih načelih zaračunavanja storitev za direktne obremenitve SEPA, s čimer bi se izognili težavam na področju konkurence.

Vprašanje nadaljnje veljavnosti obstoječih pooblastil za direktne obremenitve tudi pri direktnih obremenitvah SEPA je bilo rešeno v vseh državah euroobmočja, razen v Nemčiji, bodisi s prenosom direktive o plačilnih storitvah v nacionalno zakonodajo bodisi z dogovorom med zadevnimi deležniki. V Nemčiji skupna rešitev še ni bila dogovorjena, vendar se pričakuje, da bo zakonodajni predlog končnega datuma ali datumov migracije na SEPA spodbudil nemške zakonodajalce in tržne udeležence k rešitvi tega vprašanja⁹.

5 Rezultati so objavljeni na spletni strani ECB <http://www.ecb.europa.eu/paym/sepa/about/indicators/html/index.en.html>.

6 Uredba (ES) št. 924/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. septembra 2009 o čezmejnih plačilih v Skupnosti in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 2569/2001.

7 Ibid., člena 6 in 7.

8 IP/09/1666: „Protimonopolna politika: Komisija vabi k javnemu posvetovanju glede navodil o shemi SEPA za direktne obremenitve“.

9 Glej poglavje 6.4 tega poročila z naslovom „Uredba o končnem datumu migracije v okolje SEPA“.

Poleg papirnih pooblastil omogoča shema direktnih obremenitev SEPA tudi možnost izdaje pooblastil po elektronski poti (e-pooblastila). E-pooblastila temeljijo na storitvah spletnega bančništva, plačnik pa lahko uporabi svoje uporabniško ime in geslo ter ostale podatke za spletno bančno poslovanje. Možnost e-pooblastila bi bila lahko zanimiva za velike izdajatelje računov in za spletne trgovce. V letu 2010 je EPC zagotovil vse temeljne pogoje, ki so potrebni, da banke ponudijo to storitev. Portugalske banke so bile prve, ki so začele pilotno ponujati možnost e-pooblastila. Čeprav bo možnost e-pooblastila izbirna storitev, ki jo bodo banke ponujale svojim strankam, pa Eurosistem na podlagi izkušenj pilotnega projekta e-pooblastil banke spodbuja, naj začnejo ponujati ta postopek dajanja pooblastil, saj naj bi to plačnike in prejemnike plačil spodbudilo k hitrejšemu sprejetju direktnih obremenitev SEPA in odprlo nove priložnosti na področju e-plačilnih storitev.

V primerjavi s shemo kreditnih plačil SEPA je k shemi direktnih obremenitev SEPA že od samega začetka pristopilo manj bank. Razlog je v odločitvi nekaterih nacionalnih bančnih skupnosti (španske, nizozemske, portugalske, francoske in slovenske), da bodo dejanski začetek izvajanja direktnih obremenitev SEPA preložile v leto 2010. Finske banke svetujejo zamenjavo finske sheme direktnih obremenitev s storitvami, ki temeljijo na e-računih in kreditnih plačilih SEPA. Na dan uvedbe je k novima shemama pristopilo 2.607 bank, od tega 2.366 tako k osnovni kot tudi k medpodjetniški shemi direktnih obremenitev SEPA.

Ker omejena in/ali nejasna dosegljivost ovira migracijo na strani prejemnikov plačil, je popolna dosegljivost celo bolj ključna pri direktnih obremenitvah SEPA kot pri kreditnih plačilih SEPA. Zato je od 1. novembra 2010 dosegljivost za transakcije osnovnih direktnih obremenitev obvezna v bankah, ki trenutno ponujajo direktne obremenitve v eurih na nacionalni ravni.¹⁰ Kot se je pokazalo že pri shemi kreditnih plačil SEPA, pa zgolj pristop k shemi in dosegljivost še ne zagotavljata migracije na SEPA. Če banke ne bodo aktivno tržile svoje

ponudbe storitev SEPA in če prejemniki plačil prek direktnih obremenitev ne bodo prešli z nacionalnih na direktne obremenitve SEPA, obvezna dosegljivost računov plačnika ne bo znatno vplivala na obseg obdelanih transakcij direktnih obremenitev SEPA. Uporabniki morajo biti zlasti prepričani, da direktne obremenitve SEPA plačnikom zagotavljajo raven varnosti, ki je vsaj primerljiva tisti, ki so je bili vajeni pri starih nacionalnih shemah direktnih obremenitev. Veliki izdajatelji računov iz javnega in zasebnega sektorja bi morali pri vseh novih naročilih svojim plačnikom namesto starih oblik pooblastila ponuditi pooblastila za direktne obremenitve SEPA.

Čeprav je shema direktnih obremenitev SEPA zasnovana v glavnem na podlagi uspešnih nacionalnih shem direktnih obremenitev, je treba poudariti, da predstavlja povsem novo plačilno shemo. Kot pri vsakem novem plačilnem instrumentu pa je treba zlasti okrepiti zaupanje strank. Samoumevno je, da morajo biti tako direktne obremenitve SEPA kot tudi stare direktne obremenitve skladne s pravnimi zahtevami direktive o plačilnih storitvah. Na nekaterih področjih direktne obremenitve SEPA presegajo zahteve iz direktive o plačilnih storitvah, kar naj bi okrepilo zaupanje strank. Vendar se je treba zavedati, da se dejanska varnost pogosto razlikuje od varnosti, kot jo dojemajo stranke, zlasti na tako občutljivem področju, kot so plačilne storitve.

Kot sta večkrat poudarila Evropski parlament in Svet Evropske unije, je treba zagotoviti, da instrumenti SEPA zadovoljujejo dejanske potrebe uporabnikov in zagotavljajo vsaj takšno raven cen, storitev, varnosti in jamstev, kot so jih obstoječi stari plačilni instrumenti.¹¹ To mnenje zelo podpirajo različna združenja uporabnikov, zlasti kar zadeva direktne obremenitve SEPA.

Da bi zagotovili uspešno migracijo na direktne obremenitve SEPA je pomembno, da se EPC (kot upravljavec sheme direktnih obremenitev

¹⁰ Ibid., člen 8.

¹¹ Na primer v sklepih Ekonomsko-finančnega sveta z dne 1. decembra 2009.

SEPA) in pozneje tudi ponudniki storitev direktnih obremenitev SEPA hitro odzovejo na težave uporabnikov. To je nujno zlasti za uporabnike, ki so bolj vajeni pooblastil na strani plačnika (*debtor mandate flow*)¹² kot pooblastil na strani prejemnika plačila (*creditor mandate flow*)¹³, ki se uporablja v osnovni shemi direktnih obremenitev SEPA. Uporabnikom je treba zagotoviti, da lahko preidejo na storitve direktnih obremenitev SEPA in ohranijo primerljivo raven varnosti in jamstev, kot so jih bili vajeni pri starih shemah direktnih obremenitev. Eurosistem pozdravlja odločitev EPC, da v pravilnik sheme direktnih obremenitev SEPA vključi opcijo, ki bo banki plačnika omogočila izmenjavo podatkov v zvezi s pooblastilom med banko prejemnika plačila in banko plačnika že pred prvim (ali enkratnim) nalogom za direktno obremenitev. Na podlagi teh podatkov bo lahko banka plačnika preverila bančne koordinate in primernost bančnega računa za prejem direktne obremenitve pred prvo izvršitvijo naloga. Ta možnost bo predvidoma vključena v različico pravilnika sheme, ki bo objavljena leta 2011.

Eurosistem poziva ponudnike plačilnih storitev, ki ponujajo direktne obremenitve v eurih, naj uporabljajo to opcijo, ki je pomembna zlasti za države, ki trenutno uporabljajo model s pooblastilom na strani plačnika. Prav tako naj ponudniki plačilnih storitev na zahtevo plačnika poskusijo zagotoviti dodatne rešitve, ki bi lahko odpravile druge zadržke, ki jih imajo zveze potrošnikov, in tako še bolj povečali zaupanje potrošnikov v storitve direktnih obremenitev SEPA. Dodatne rešitve bi lahko na primer vključevale: potrditev predhodnih podatkov o pooblastilu pri plačniku pred izvedbo naloga za direktno obremenitev preko elektronskih poti, ki se že uporabljajo v komunikaciji banka-komitent (npr. spletno bančništvo, bankomati, SMS-sporočila), možnost omejitve naloga za direktno obremenitev na določen znesek in/ali določeno periodičnost ter blokado (negativni seznam) in/ali odobritev (pozitivni seznam) posameznih prejemnikov plačila.

V pismu marca 2010 sta Evropska komisija in ECB v imenu udeležencev sheme direktnih

obremenitev SEPA pozvala EPC kot upravljavca sheme, naj preuči omenjene dodatne rešitve in oceni, ali in kako bi jih lahko vključili neposredno v pravilnik osnovne sheme direktnih obremenitev SEPA. Eurosistem se pridružuje temu pozivu, saj bi s pravočasno uvedbo teh rešitev direktne obremenitve SEPA zagotovo postale še bolj privlačne za potrošnike in prinesle koristi celotnemu evropskemu gospodarstvu.

1.3 ZAHTEVE V ZVEZI S KONKRETNO PONUDBO STORITEV NA PODLAGI SHEME KREDITNIH PLAČIL SEPA IN DIREKTNIH OBREMENITEV SEPA

Izkušnje v zvezi z migracijo na shemo kreditnih plačil SEPA, ki je bila počasnejša od pričakovane, kažejo, da je treba okrepiti seznanjenost uporabnikov s SEPA in spodbuditi gospodarske družbe in javne uprave, da projekt uvrstijo višje na seznam svojih prednostnih nalog. Kot je bilo že poudarjeno v sporočilu za javnost o pričakovanih Eurosistema o prihodnosti SEPA (glej tudi poglavje 6.3), ki je bilo objavljeno marca 2009¹⁴ in je v glavnem aktualno še danes, bi morali imeti uporabniki v zvezi s shemo kreditnih plačil SEPA in shemo direktnih obremenitev SEPA na voljo privlačno ponudbo storitev, ki bi upoštevala dejanske potrebe potrošnikov in podjetij. Sprožitev plačila SEPA bi morala postati vsaj tako enostavna kot sprožitev plačila s starimi plačilnimi instrumenti. Eurosistem pričakuje, da bodo ponudniki plačilnih storitev svojim strankam ponudili enako raven storitev (npr. trajni nalogi) in enako vrsto dostopnih poti za instrumente SEPA kot pri starih plačilnih instrumentih (npr. internetno bančništvo). Treba je zagotoviti, da se vsi podatki prenesejo na banko prejemnico (razen v primerih, ko prejemnik plačila izrecno prosi banko prejemnico, naj ne posreduje vseh podatkov, ali ko nacionalna zakonodaja prepoveduje prenos občutljivih podatkov, kot so podatki o naslovu).

12 Plačnik da pooblastilo za direktno obremenitev svoji banki, bodisi neposredno bodisi prek prejemnika plačila. Pooblastilo hrani banka plačnika.

13 Plačnik da pooblastilo za direktno obremenitev prejemniku plačila. Pooblastilo hrani prejemnik plačila.

14 Glej <http://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2009/html/pr090327.sl.html>.

Če na nacionalni ravni ni pravnih ovir, bi morali ponudniki plačilnih storitev strankam omogočiti, da hitro najdejo kodo BIC in številko IBAN, na primer tako, da ju umestijo na vidno mesto na bančnem izpisku o stanju na računu, na vmesnik internetnega bančništva in v državah, kjer so na karticah zapisane označbe banke in računa, tudi na plačilne kartice. Kot je že določeno v Uredbi (ES) št. 924/2009 o čezmejnih plačilih,¹⁵ bi morali tudi plačniki navesti svojo kodo BIC in številko IBAN ne samo pri vseh čezmejnih plačilih, ampak tudi na vseh domačih računih in natisnjenih plačilnih obrazcih.

Dodatne opcijske storitve, tj. razširitev pravil in standardov, določenih v pravilniku sheme, ki jih oblikuje bančna skupnost, bi lahko kot nadgradnja osnovnih instrumentov SEPA prispevale k izpolnjevanju zahtev strank. Finančni sektor bi moral skrbno spremljati in, kolikor je mogoče, usklajevati razvoj dodatnih opcijskih storitev, ki so namenjene izboljšanju kakovosti instrumentov SEPA, s čimer bi preprečili razdrobljenost storitev tako na ravni geografskih območij kot na ravni skupnosti. Eurosistem je enakega mnenja kot EPC, da dodatne opcijske storitve ne smejo ogroziti interoperabilnosti shem ali ovirati konkurence. Dodatne opcijske storitve so del trga, zato morajo biti oblikovane in se razvijati glede na tržne potrebe. Pozneje lahko EPC najpogosteje uporabljene dodatne opcijske storitve vključi v shemo prek postopka upravljanja s spremembami, ki je določen v internih pravilih za upravljanje s shemami (*Scheme Management Internal Rules*). Kljub temu je Eurosistem mnenja, da bi moral EPC kot lastnik sheme zaradi lastnega interesa bolj aktivno sodelovati pri oblikovanju dodatnih opcijskih storitev in tako ne le spremljati objavljene dodatne opcijske storitve in odgovarjati na pritožbe, ki jih prejme Odbor za upravljanje s shemami (*Scheme Management Committee*), temveč tudi preverjati skladnost predlaganih dodatnih opcijskih storitev s ključnimi značilnostmi shem, s čimer bi se izognili neskladjem. Prav tako bi moral podobne dodatne opcijske storitve, ki jih razvijajo ali uvajajo različne skupnosti, poskusiti združiti v eno samo dodatno opcijsko storitev, ki bi jo podpiralo več skupnosti. Za izpolnitev teh nalog bo treba dodatno razjasniti

koncept in upravljanje z dodatnimi opcijskimi storitvami in zlasti vlogo EPC v tem procesu. Da bi EPC zagotovil večjo preglednost dodatnih opcijskih storitev, ki so bodisi v fazi načrtovanja ali pa že vzpostavljene, bi moral poleg objavljanja povezav na opise dodatnih opcijskih storitev na spletnih straneh različnih skupnosti (ki so zelo raznolike, kar zadeva podrobnosti in strukturo) ustvariti še strukturirano bazo podatkov, ki bi bila enostavno dosegljiva prek spletne strani EPC in bi imela funkcijo za iskanje. V nasprotju s ponudbo posameznih ponudnikov plačilnih storitev morajo biti ponudba storitev in prakse v določeni skupnosti v domeni komitent–banka zaradi preglednosti javno objavljene po istih poteh.

Na splošno bi moral finančni sektor zagotoviti, da pričakovano izboljšanje kakovosti zaradi dodatnih opcijskih storitev ne bo povzročilo nove razdrobljenosti plačilnih instrumentov na ravni geografskih območij ali na ravni skupnosti.

Nadaljnji temeljni pogoj za večjo privlačnost SEPA, zlasti za gospodarske družbe in javne uprave, je ponudba storitev, ki vključujejo enotne sporočilne standarde ne samo v medbančnem prostoru, temveč tudi v domenah komitent–banka in banka–komitent. EPC je objavil izvedbene smernice za shemo SEPA, ki naj bi dajale usmeritve o uporabi standardov ISO 20022 XML pri sprožitvi plačila, prenosu in obveščanju. Za pomoč bankam pri preverjanju skladnosti izvajanja standardov ISO 20022 XML z izvedbenimi smernicami EPC je SWIFT (na zahtevo EPC) objavil nize za tehnično validacijo (*Technical Validation Subsets*, TVS). EPC se zaveda, da so omenjeni nizi za tehnično validacijo zgolj preslikave (ali v tehničnem jeziku sheme) izvedbenih smernic in da nekaterih pravil uporabe iz izvedbenih smernic ni bilo mogoče preslikati v shemo TVS. Zaradi tega so možna različna tolmačenja, ki vodijo do različnih rezultatov. To se kaže v nastanku pretvor-

¹⁵ Uredba (ES) št. 924/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. septembra 2009 o čezmejnih plačilih v Skupnosti in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 2569/2001.

benih storitev za standarde XML, ki se izvajajo v različnih državah.

Takšno razdrobljenost bi lahko odpravili tako, da bi izvedbene smernice dopolnili z obveznimi shemami nizov za validacijo in s celovitimi vzorčnimi podatkovnimi datotekami. Eurosistem zato poziva EPC, naj določi obvezujoče sheme nizov za validacijo in vzorčne podatkovne datoteke ter tako poveča jasnost. Sprejemanje sporočil ISO 20022 XML, ki so določena znotraj niza SEPA in so v skladu z novimi obvezujočimi shemami nizov za validacijo, bi prav tako moralo biti obvezno.¹⁶

Standardizirano obveščanje v domeni banka-komitent je potrebno zato, da bi se poleg standardizirane sprožitve plačila in prenosa zagotovila tudi popolna avtomatizacija postopkov. EPC je pripravil priporočilo o tem, kako v elektronskem obveščanju komitentov prikazati plačilne podatke o kreditnem plačilu in direktni obremenitvi SEPA v skladu s sporočilnimi standardi ISO. V tem priporočilu so polja s sporočilom o sprožitvi plačila prilagojena poljem obvestila. Eurosistem je analiziral rešitev EPC in sklenil, da je prilagoditev posebnih podatkovnih polj o kreditnem plačilu in direktni obremenitvi SEPA kratkoročno izvedljiva rešitev.

Čeprav ta pristop ne omogoča interoperabilnosti med sporočili ponudnika plačilnih storitev in vmesnikom komitenta, pa zavezanost standardu ISO 20022 XML omogoča lažje prilagajanje sporočil ponudnika plačilnih storitev in vmesnika komitenta kot sedanje okolje. Kratkoročno bi lahko to omogočilo tudi lažjo migracijo podjetij na SEPA. Kot dolgoročna rešitev pa bi bila bolj zaželeno izvedbena smernica, ki bi podrobneje določala vsebino sporočila.

Eurosistem tudi pričakuje, da bodo ponudniki plačilnih storitev in javne uprave dajale zgled s tem, da bodo v besedilo svojih javnih razpisov vključili referenco na kriterije SEPA. Ponudniki plačilnih storitev in javne uprave bi morali pri plačevanju svojim dobaviteljem in pri izplačevanju plač aktivno uporabljati instrumente SEPA, še preden bo to predpisano z zakonsko določenim končnim datumom migracije na SEPA, ali (če sami ne izvršujejo plačil) izbrati ponudnika plačilnih storitev, ki ponuja plačilne storitve SEPA. Če so posamezni računi znotraj iste institucije, bi se moral namesto starih označb računa uporabljati IBAN.

¹⁶ Na primer brez kakršnega koli sintaktičnega spreminjanja XML, kar med drugim vključuje preimenovanje korenskih elementov, nastavev vsebnika ali spreminjanje imenskega prostora.

Če povzamemo, so zahteve v zvezi s konkretno ponudbo storitev na podlagi kreditnega plačila SEPA in direktne obremenitve SEPA naslednje:

- finančni sektor bi moral skrbno spremljati in, kolikor je mogoče, usklajevati razvoj dodatnih opcijskih storitev, ki so namenjene izboljšanju kakovosti instrumentov SEPA, s čimer bi preprečili razdrobljenost storitev tako na ravni geografskih območij kot tudi na ravni skupnosti;
- za večjo preglednost bi moral EPC ustvariti strukturirano bazo podatkov o dodatnih opcijskih storitvah ter o ponudbi storitev in praksah v določeni skupnosti, ki bi bila enostavno dosegljiva prek spletne strani EPC in bi imela funkcijo za iskanje;
- EPC bi moral preprečiti razdrobljenost sporočilnih standardov s tem, da določi obvezujoče sheme nizov za validacijo in vzorčne podatkovne datoteke;
- prav tako bi moralo biti obvezno, da ponudniki plačilnih storitev sprejemajo sporočila ISO 20022 XML, ki so določena znotraj niza SEPA in so v skladu z novimi obvezujočimi shemami nizov za validacijo;

- medtem ko EPC zaključuje priprave na opcijo e-pooblastila v direktni obremenitvi SEPA, naj banke začnejo ponujati to možnost dajanja pooblastil, kar bo plačnike in prejemnike plačil verjetno spodbudilo k hitrejšemu sprejetju direktnih obremenitev SEPA in odprlo nove možnosti na področju storitev elektronskega plačevanja;
- na področju standardiziranega obveščanja v domeni banka–komitent je po mnenju Eurosistema kot dolgoročna rešitev najbolj zaželena izvedbena smernica o standardiziranem obveščanju v domeni banka–komitent, ki bi podrobneje določala vsebino sporočila in zagotovila poenoteno strukturo obveščanja komitentov;
- ponudniki plačilnih storitev in javne uprave bi morale dajati zgled s tem, da v besedilo svojih javnih razpisov vključijo referenco na kriterije SEPA.

2 KARTICE

Napredek pri vzpostavitvi dodatne evropske kartične sheme je bil znatno počasnejši, kot je bilo pričakovano. Vseeno je Eurosistemov poziv k oblikovanju dodatne evropske kartične sheme kot enega od nujnih elementov pri vzpostavitvi konkurenčnega kartičnega trga v okolju SEPA še vedno utemeljen, Eurosistem pa še naprej spremlja tri pobude, ki so dejavne na trgu, in daje usmeritve, kadar je to potrebno.

Poleg zavez, ki sta jih dala MasterCard in Visa Europe o multilateralni medbančni proviziji, so potrebne nadaljnje usmeritve Evropske komisije o tej proviziji, pri čemer so usmeritve v obliki uredbe skrajna možnost. Na področju SEPA za kartice pa je treba odstraniti tudi druge večje ovire, zlasti kar zadeva ločitev upravljanja sheme od kartičnih procesnih centrov ter vzpostavitev interoperabilnosti med procesnimi centri, ki so neodvisni od sheme. Idealno naj bi se načelo ločitve upravljanja sheme od obdelave izvajalo na ravni podjetja. Da bi omogočili interoperabilnost med procesnimi centri, ki so neodvisni od sheme, naj se EPC drži sklepa iz decembra 2009, da bo dopolnil okvir PEACH/CSM in ustrezno spremenil kartični okvir SEPA.

Obenem je Eurosistem zabeležil napredek pri standardizaciji kartic, ki je ključni dejavnik v različnih scenarijih pri nadaljnjem delu na področju SEPA za kartice. Da bi lahko uspešno izpolnili zahteve deležnikov, je nujno potrebna

neposredna in usklajena vključitev evropskega plačilnega sektorja v svetovne organe standardizacije kartic, najboljše prek EPC. Tako Eurosistem še vedno čaka konkretne predloge glede aktivnejše vključitve EPC v EMVCo in PCI SSC.

Poleg tega naj bi se najkasneje do konca leta 2013 začelo izdajanje licence za celotno območje SEPA, tj. imetniki licence za izdajanje in/ali pridobivanje kartic ne bi smeli biti več omejeni na posamezno državo ali regijo, ampak bi bili lahko aktivni v celotnem območju SEPA. Kar zadeva varnostno certificiranje kartic in terminalov, Eurosistem pričakuje, da se bo v okolju SEPA razvila stalna struktura upravljanja in vodenja ter da se bodo člani EPC in CAS dogovorili o konkretnih predlogih.

2.1 DODATNA EVROPSKA KARTIČNA SCHEMA OZ. SCHEMA

Eurosistem skupaj z drugimi evropskimi organi že več let podpira zamisel, da bi morala v procesu SEPA nastati dodatna kartična shema – s temelji in pravno podlago v Evropi. Ker je evropski kartični trg dovolj velik, da bi hkrati s konkurenco omogočil tudi konsolidacijo in ekonomije obsega, Eurosistem pričakuje, da bi lahko dodatna kartična shema dobro delovala poleg dveh shem (in jima konkurirala), ki sta že dobro uveljavljeni in cenjeni na evropski ravni (VISA Europe in MasterCard). Eurosistem zato meni, da je dodatna evropska kartična shema nujen element pri uresničitvi konkurenčnega kartičnega trga v okolju SEPA.

Več nacionalnih kartičnih shem se je odločilo za souporabo blagovnih znamk z VISA Europe in MasterCard, da bi bile skladne z zahtevami SEPA. V vmesnem obdobju je souporaba blagovnih znamk potrebna, dokler se z dodatno kartično shemo oz. shemami ne pojavi večja izbira. V nasprotnem primeru obstaja tveganje, da bo velika večina bank opustila nacionalne sheme in izbrala eno od dveh shem, ki sta že aktivni na vseevropski ravni. To bi pomenilo manjšo izbiro in manjšo konkurenco na ravni sheme – v škodo evropskih potrošnikov in trgovcev – ter manjšo vlogo evropskih bank pri upravljanju in vodenju.

Nova evropska kartična shema bi lahko prinesla gospodarske in politične koristi. Gospodarsko bi lahko ohranila učinkovitost in razmeroma nizko raven nadomestil, ki jo trenutno zagotavljajo številne nacionalne sheme. Lahko bi povečala konkurenco med kartičnimi shemami, med procesnimi centri in med bankami ter tako imetnikom kartic, trgovcem in bankam zagotovila možnost izbire. Na politični ravni pa bi omogočila raznolikost v upravljanju in vodenju kartične sheme ter v lastniškem modelu sheme. Obenem obstajajo tveganja, povezana s postopno odpravo nacionalnih shem, če poskus vzpostavitve evropske kartične sheme ne bi uspel: izguba učinkovitosti in razmeroma nizkih ravni nadomestil, manjša izbira za imetnike kartic, trgovce in banke, manjša raznolikost v upravljanju in vodenju kartične sheme ter v lastniškem modelu sheme.

Trenutno so tri pobude, ki si prizadevajo vzpostaviti dodatno evropsko kartično shemo: Euro Alliance of Payment Schemes (EAPS), Monnet in PayFair. Vsaka je izbrala drugačen pristop. Namen EAPS je povezati številne obstoječe sheme bankomatov in prodajnih mest. Monnet, pobuda evropskih bank, proučuje možnosti vzpostavitve nove kartične sheme. PayFair, ki je od bank neodvisna pobuda, pa namerava ravno tako vzpostaviti novo shemo. Eurosistem je v tesnem stiku z vsemi tremi pobudami, jih spremlja ter po potrebi daje usmeritve. Vse

tri pobude so še vedno v zgodnji začetni fazi. Ključni pogoji za uspeh so vodilna vloga pobudnikov, podpora bank ter sprejetje med uporabniki, zlasti med trgovci na drobno in potrošniki. Možno je, da bodo nekatere banke omahovale, ali naj se pridružijo eni od novi pobud, ker bodo potrebne naložbe ocenile kot previsoke, ker bodo izbrale pristop „počakajmo in bomo videli“ ali ker menijo, da so z eno od mednarodnih shem na boljšem.

Že kar nekaj časa je velike pozornosti deležna razprava o multilateralni medbančni proviziji. Kljub zavezam, ki jih je dal MasterCard¹⁷ o multilateralni medbančni proviziji pri čezmejnih transakcijah v Evropskem gospodarskem prostoru (za debetne in kreditne kartice), ter Visa Europe¹⁸ o multilateralni medbančni proviziji za debetne kartice pri čezmejnih transakcijah v Evropskem gospodarskem prostoru in nacionalnih transakcijah v nekaterih državah članicah, rezultati razprave nekaterim deležnikom še vedno niso popolnoma jasni. Po mnenju bank je multilateralna medbančna provizija pomemben element za poslovno upravičenost kartične sheme. Negotovost glede multilateralne medbančne provizije bi zato lahko predstavljala oviro pri investiranju v novo shemo. Eurosistem je ravno tako mnenja, da je na tem področju mogoče dati več usmeritev in bi zato cenil, če bi Evropska komisija tu prispevala k večji jasnosti. V skrajnem primeru bi lahko na primer razmislili o usmeritvah v obliki uredbe, celo v obliki uredbe o medbančni proviziji, kot se je to zgodilo v Avstraliji.

Zaradi usmerjenosti na morebitne prihodke iz medbančne provizije bi se lahko zgodilo, da se premalo pozornosti nameni stroškom poslovanja, ki bi se s povečano harmonizacijo in stan-

17 Glej „*Antitrust: Commissioner Kroes takes note of MasterCard’s decision to cut cross-border multilateral interchange fees (MIFs) and to repeal recent scheme fee increases*“, sporočilo za javnost z dne 1. aprila 2009, IP/09/515.

18 Glej „*Settlement on Visa debit interchange fees aids SEPA*“, sporočilo za javnost z dne 26. aprila 2010.

dardizacijo na področju kartic lahko znižali. Poleg tega bi lahko spodbude s strani projekta SEPA za kartice in dodatne evropske sheme pozitivno vplivale na število kartičnih plačil in posledično privedle do zmanjšanja stroškov, ki jih imajo banke in trgovci pri obdelavi gotovine.

Čeprav nastanek vsaj ene evropske kartične sheme še vedno ni zagotovljen, pa je poleg tega vredno omeniti, da nameravata Rusija in Indija slediti primeru Kitajske, ki je leta 2002 uvedla lastno kartično shemo (*China Union Pay*). Čeprav se politično, gospodarsko in konkurenčno okolje seveda močno razlikuje od EU, pa glavni argumenti, na katerih temeljijo te pobude, veljajo tudi za evropske ambicije, po katerih je cilj s spodbujanjem konkurence ustvariti večjo učinkovitost in večjo izbiro za uporabnike ter tudi aktivno obravnavati specifične potrebe lastnega trga plačil.

2.2 LOČITEV KARTIČNIH SHEM OD PROCESNIH CENTROV

Načelo ločitve upravljanja sheme od obdelave, ki je eno od ključnih zahtev v kartičnem okviru SEPA, je pomemben dejavnik pri vzpostavitvi konkurenčnega trga plačilnih kartic v okolju SEPA. Udeleženci v kartični shemi bi morali imeti možnost, da svobodno izbirajo procesni center ter ponudnika klirinških in poravnalnih storitev. Po uvedbi SEPA za kartice v januarju 2008 pa so nekateri izrazili dvom o tem, ali so vse kartične sheme dejansko ločile obdelavo od upravljanja sheme. Nekatero nacionalne bančne skupnosti in/ali kartične sheme so vzpostavile takšno obliko ločitve, ki ustreza njihovi lastni interpretaciji. Podobno je bilo tudi pri mednarodnih kartičnih shemah. Način, kako je bila ločitev izvedena v praksi, pogosto kritizirajo sheme in procesni centri, ki tekmujejo

med sabo. Druge nacionalne bančne skupnosti pa so svoje procesne centre prodale večjim podjetjem.

Za izboljšanje razmer na tem področju daje Eurosistem v vlogi pospeševalca dejavnosti nadaljnje usmeritve o načelu ločitve kartičnih shem od procesnih centrov. V teh usmeritvah je natančno opisan idealni scenarij za ločitev kartičnih shem od procesnih centrov. Idealno naj bi se načelo ločitve sheme od obdelave izvajalo na ravni podjetja, kar med drugim zajema zlasti operativno ločitev, informacijsko ločitev, finančno/računovodsko ločitev, komercialno ločitev in pravno ločitev (ta načela so podrobneje opisana v okvirju), vendar lahko izvajanje pravne ločitve zahteva le pristojni regulator.

V takšnem idealnem scenariju bi bilo treba poleg ločitve upravljanja shem od izdajanja¹⁹ in pridobivanja²⁰ ločiti tudi upravljanje kartičnih shem od obdelave centralnih transakcij²¹.

Če so shema in procesni centri pod istim lastništvom, na primer v holdinški strukturi, pa bi se moralo načelo ločitve izvajati na ravni upravljanja in vodenja skupine subjektov.

Eurosistem se zaveda, da so posamezni elementi v idealnem scenariju za ločitev shem od procesnih centrov lahko dragi in bi jih obstoječe organizacije težko izvedle.

19 Na primer avtorizacija med izmenjevalcem podatkov in izdajateljem ter postopki, kot so izdelava kartic in opremljanje z osebniimi podatki, ter obveščanje imetnikov kartic, na primer v obliki izpiskov.

20 Na primer avtorizacija med trgovcem in izmenjevalcem podatkov ter postopki, kot so dobava terminalov, upravljanje terminalov in/ali gostitev terminalov.

21 Izmenjava podatkov, kliring in poravnava ter storitve z dodano vrednostjo, povezane s temi nalogami.

Okvir

OPERATIVNA LOČITEV

Sheme in procesni centri bi morali delovati ločeno tako na tehnični kot tudi na kadrovski ravni. Tehnična ločitev pomeni, da shema in procesni centri ne bi smeli imeti skupne tehnične infrastrukture. Kadrovska ločitev pa pomeni, da isti zaposleni in isti vodstveni kadri ne bi smeli delati za shemo in procesne centre. Z ločitvijo zaposlenih in vodstvenih kadrov bi morali zlasti zagotoviti, da:

- en subjekt nima nobene besede pri določanju ciljev in pravil drugega;
- en subjekt ne more nadzirati drugega ali nanj vplivati.

Operativna ločitev ne bi smela preprečiti posameznim kartičnim shemam, da določijo nekatere minimalne zahteve, zlasti kar zadeva operativno zanesljivost in upravljanje varnosti ali procesne centre, ki obdelujejo transakcije v teh shemah.

Operativna ločitev pomeni tudi, da kartične sheme ne bi smele prednostno obravnavati nekaterih procesnih centrov in obratno. Storitve kartičnih shem bi bilo treba enakovredno ponujati vsem pooblaščenim procesnim centrom, ne da bi dajali prednost določenemu procesnemu centru in obratno.

INFORMACIJSKA LOČITEV

Med shemo in procesnimi centri ne bi smelo biti nobenih privilegiranih tokov informacij. To na primer zadeva skorajšnje spremembe v pravilih sheme (vključno z veljavnimi pravili glede medbančne provizije), informacije o testiranju omrežja ali sisteme certificiranja omrežja, ki bi določen procesni center postavili v privilegirano položaj.

Biti mora jasno, da se od procesnega centra ne sme zahtevati, da bi shemi dajal informacije, razen tistih, ki so potrebne za upravljanje varnosti sheme, kjer naj bi bili potrebni tudi podatki o posameznih transakcijah, ali za potrebe izračunavanja obsega transakcij, kjer pa naj bi bili potrebni le agregirani podatki. Shema ne bi smela nikoli zahtevati informacij o transakcijah, izvedenih z drugimi shemami (na primer v primeru kartic, ki souporabljajo blagovno znamko).

FINANČNA/RAČUNOVODSKA LOČITEV

Kartične sheme in procesni centri bi morali imeti ločen izkaz poslovnega izida in ločeno bilanco stanja. Med njimi ne bi smelo biti nobenih finančnih tokov, razen plačila nediskriminacijskih provizij, ki obstajajo med shemami in procesnimi centri. Finance bi bilo treba voditi ločeno in daleč vsak sebi.

Finančna/računovodska ločitev bi morala zagotoviti finančno neodvisnost kartičnih shem in (centralnih) procesnih centrov ter bi morala izključiti vsakršno možnost navzkrižnega subvencioniranja. Treba je izključiti navzkrižno subvencioniranje med shemami in procesnimi centri,

saj bi to lahko na primer določenemu procesnemu centru omogočilo, da storitve ponuja po nižjih cenah od tistih, ki bi jih ponujal brez navzkrižnega subvencioniranja. Poleg tega bi lahko določeni shemi omogočilo, da ponuja popuste na podlagi prihodkov od svojega procesnega centra, ki so bili (deloma) ustvarjeni iz obdelave na tržnih segmentih, ki jih shema ščiti pred konkurenco s strani drugih procesnih centrov.

KOMERCIALNA LOČITEV

Storitve kartičnih shem in procesnih centrov se ne bi smele ponujati kot kombinirana storitev (npr. ne sme biti združevanja produktov) niti ne bi smele biti odvisne druga od druge (npr. če določena pravila sheme, ki veljajo za udeležence v shemi, veljajo v celoti samo ob uporabi določenega (centralnega) procesnega centra), prav tako pa se ne bi smela spodbujati kombinirana uporaba obeh.

PRAVNA LOČITEV

Kartične sheme in procesni centri bi morali delovati kot ločene pravne osebe. To je nujno, da bi zagotovili, da:

- se kakršna koli pogodbeno obveznost kartične sheme ne razširi na procesni center in obratno;
- en subjekt ne more biti odgovoren za dejanja drugega;
- katera koli tretja oseba lahko ločeno sklene pogodbeno razmerje s kartično shemo in procesnim centrom, ne da bi bila prisiljena v povezavo z obema.

Kot že omenjeno v šestem poročilu o napredku SEPA, so zahteve o ločitvi sheme od obdelave usmerjene predvsem na štiripartitne kartične sheme, vendar v največji možni meri veljajo tudi za tripartitne kartične sheme. Iz ločitve sheme od obdelave pa bi morale biti izvzete kartične sheme, ki se v okviru lastnega subjekta ukvarjajo tako z izdajanjem kot tudi s pridobivanjem ter tripartitne kartične sheme z imetniki licence (pod pogojem, da je pogodbeno razmerje imetnika licence strogo vezano na kartično shemo). Kot je določeno v direktivi o plačilnih storitvah, so kartične sheme, ki se v okviru lastnega subjekta ukvarjajo tako z izdajanjem kot tudi s pridobivanjem, ter tripartitne kartične sheme z imetniki licence izvzete iz kriterijev odprtega dostopa. Eurosistem bi vseeno pozdravil večjo preglednost tripartitnih kartičnih shem glede njihovega poslovnega modela in licenčnih kriterijev. Poleg tega bi morale biti imetnikom

licence dovoljeno, da sodelujejo s procesnim centrom na strani izdajanja ali pridobivanja po lastni izbiri, shema pa bi lahko na shemo samo omejila le avtorizacijo, kliring in poravnavo. Kar zadeva izdajanje licence za celotno območje SEPA, imetniki licence najkasneje do konca leta 2013 ne bi smeli biti več omejeni na eno državo ali regijo, ampak bodo lahko aktivni v celotnem območju SEPA.

2.3 SKLADNOST KARTIČNIH SHEM Z ZAHTEVAMI SEPA

Eurosistem je marca 2009 objavil merila skladnosti z zahtevami SEPA, ki veljajo za kartične sheme. Kartične sheme, ki želijo biti skladne z zahtevami SEPA, morajo izpolniti merila iz kartičnega okvira SEPA, ki ga je pripravil EPC, ter merila iz publikacije z naslovom „Stališče Eurosistema do SEPA za kartice“, objavljene novembra 2006.

Za doseganje zaželenega preglednosti Eurosistem pričakuje, da bodo tiste kartične sheme, ki nameravajo izpolniti merila skladnosti z zahtevami SEPA, izvedle samooceno in jo objavile na svoji spletni strani.

Do sedaj so naslednje kartične sheme objavile samooceno na svoji spletni strani in jo posredovale ustrezni centralni banki: Activa (SI); American Express, Bancomat/PagoBancomat (IT); Cartes Bancaires (FR); Euro 6000 (ES); Girocard (DE); Karanta (SI); LaserCard (IE); MasterCard, Multibanco (PT); PIN (NL); Servired (ES); Sistema 4B (ES) in Visa.²²

Druge kartične sheme, ki nameravajo postati skladne z zahtevami SEPA, naj ravno tako izvedejo in objavijo svojo samooceno. Poleg tega je treba samoocene, ki so že bile objavljene, po potrebi ažurirati.

Na podlagi samoocen in prejetih povratnih informacij ter ob upoštevanju kartičnega okvira SEPA, ki ga je pripravil EPC, in drugih relevantnih sprememb na trgu kartičnih shem bo Eurosistem po potrebi preveril merila skladnosti z zahtevami SEPA in referenčni okvir.

Ob tem Eurosistem pozdravlja dejstvo, da je EPC odločen oceniti in spremljati skladnost z zahtevami kartičnega okvira SEPA.

2.4 OBLIKOVANJE OKVIRA ZA OBDELAVO KARTIČNIH TRANSAKCIJ

V šestem poročilu o napredku SEPA je Eurosistem menil, da bi bilo mogoče z uporabo enakih sporočilnih standardov (ISO 20022 XML) in enakih infrastruktur povečati učinkovitost obdelave kreditnih plačil in direktnih obremenitev SEPA ter kartičnih plačil. Da bi premostili vrzel med strateško vizijo EPC glede bank, kartičnih shem in procesnih centrov, predstavljeno v kartičnem okviru SEPA, ter med realnostjo, kjer obstajajo različne kartične sheme, različne banke in različni procesni centri, je Eurosistem pozval k oblikovanju okvira za obdelavo kartičnih transakcij. V drugem koraku so bile relevantne infrastrukture pozvane, da razvijejo tehnični

okvir interoperabilnosti pri obdelavi kartičnih plačil, skladnih z zahtevami SEPA.

Plenum EPC se je decembra 2009 dogovoril, da bo dopolnil okvir PEACH/CSM, tako da bo ta vključeval tudi kartične transakcije, in da bo ustanovil manjšo delovno skupino. Vendar do sedaj ni bilo zaznati nobenega napredka. Zaradi tega se nadaljnje delo, ki ga morajo opraviti infrastrukture, še ni začelo.

Da bi Eurosistem pospešil delo, poziva EPC, naj se drži svojega sklepa iz decembra 2009, da bo dopolnil okvir PEACH/CSM in ustrezno spremenil kartični okvir SEPA. Poleg tega bi moral EPC začeti pogovore z vsemi kartičnimi shemami, procesnimi centri, pridobitelji in izdajatelji, skladnimi s kartičnim okvirom SEPA, da bi se sporazumeli o izvajanju poenotениh poslovnih pravil v svojih pravilih in storitvah. Hkrati je bilo predlagano, da se pobude za standardizacijo ukvarjajo tudi z avtorizacijo in klirinškimi sporočilnimi standardi. Infrastrukture bi morale temu slediti ali pa oblikovati okvir o tehnični interoperabilnosti. Zatem bo Eurosistem oblikoval merila skladnosti z zahtevami SEPA za kartične infrastrukture.

2.5 STANDARDIZACIJA KARTIC

Eurosistem pozdravlja dejstvo, da je postala porazdelitev pristojnosti pri standardizaciji kartic jasnejša z ustanovitvijo skupine kartičnih deležnikov v okviru EPC. V tej skupini, ki je z delom pričela oktobra 2009, so predstavniki iz petih sektorjev: bančnih/plačilnih institucij, kartičnih shem, procesnih centrov, izdelovalcev kartic in terminalov ter trgovcev na drobno. Sopredsedujeta ji EPC in predstavnik trgovcev na drobno. Medtem ko EPC ostaja odgovoren za strateško vizijo in poslovna pravila za kartice, se skupina kartičnih deležnikov osredotoča na funkcionalne, varnostne in postopkovne zahteve. Skupina kartičnih deležnikov je prevzela nalogo, da vzdržuje in razvija dokument o standardizaciji kartic SEPA – zbirko zahtev

²² Glej tudi stran <http://www.ecb.europa.eu/paym/sepa/timeline/html/index.en.htm>.

(*SEPA Cards Standardisation Volume – Book of Requirements*), katere cilj je harmonizirati funkcionalne in varnostne zahteve na področju kartičnih storitev.

Eurosistem pričakuje, da bo EPC razjasnil vse standarde, ki se trenutno uporabljajo in/ali se razvijajo na področju kartičnih transakcij od začetka do konca (prodajna mesta in bankomati), in da bo dal priporočila o tem, kateri standardi se bodo uporabili v okolju SEPA. Dejanski razvoj izvedbenih standardov in specifikacij je v pristojnosti pobud za standardizacijo v različnih domenah (kartica–terminal, terminal–pridobitelj, pridobitelj–izdajatelj ter certificiranje in potrditev ustreznosti opreme). Različne pobude za standardizacijo pripravljajo izvedbene standarde za posamezne domene. To so CIR,²³ EPAS,²⁴ Berlin Group²⁵ in ISO. Čeprav je razvoj izvedbenih specifikacij napredoval, pa so potrebna nadaljnja prizadevanja v smeri njihovega širšega izvrševanja. Kar zadeva okvir SEPA za varnostno certificiranje, je CAS²⁶ razvil izvedbene specifikacije za varnostno certificiranje. Eurosistem pozdravlja delo pri sedanjem pilotnem projektu. EPC je odobril način upravljanja in vodenja okvira SEPA za varnostno certificiranje in organ, ki bo vodil certificiranje, vendar razprava o konkretnih podrobnostih še poteka. Eurosistem pričakuje, da se bo razvila stalna struktura upravljanja in vodenja ter da se bodo člani EPC in CAS dogovorili o konkretnih predlogih.

Zaradi različnih vidikov dela na področju standardizacije kartic je postalo jasno, da se mora za izpolnitev zahtev evropskih deležnikov v delo svetovnih organov standardizacije kartic nujno neposredno in usklajeno vključiti evropski plačilni sektor, najbolje prek EPC. Poleg bolj pravniških vidikov pri tem vprašanju ne bi smeli spregledati dejstva, da pomanjkanje vpliva na upravljanje in vodenje pomeni tudi manjši vpliv na vsebino standardov/specifikacij. To se je najbolj negativno pokazalo pri specifikacijah PCI SSC za terminale na prodajnem mestu (prej so se imenovale PCI PED in zdaj PCI PTS) ter za shranjevanje podatkov (PCI DSS). Ti standardi ne upoštevajo

posebnosti transakcij, obdelanih v državah, ki so prešle na EMV, kar v teh (evropskih) državah terja dodatne naložbe. Kar zadeva EMVCo, kaže zlasti pomanjkanje napredka pri aplikacijah za brezžična in mobilna plačila na dejstvo, da evropske zahteve niso izpolnjene, saj delo na tem področju poteka na ravni mednarodnih kartičnih shem, namesto da bi se spodbujalo v okviru EMVCo.

Eurosistem zato spodbuja EPC, naj pripravi nekaj konkretnih predlogov za aktivnejšo vključitev EPC v EMVCo in PCI SSC. Kot druga možnost naj bi bilo v obe organizaciji bolj neposredno vključeno dobro usklajeno predstavništvo evropskih kartičnih shem.

3 INOVACIJE NA PODROČJU PLAČIL MALIH VREDNOSTI: E-SEPA

Na podlagi visoke rasti e-poslovanja, s tem povezane rasti spletnih plačil in vse večje zaskrbljenosti zaradi znatnega povečanja goljufij pri kartičnih plačilih prek interneta je po mnenju Eurosistema nedvomno treba ponuditi varne in učinkovite rešitve za spletna plačila v celotnem območju SEPA. Čeprav so dolgoročni cilji EPC glede e-plačil skladni s pričakovanji Eurosistema, ne moremo biti zadovoljni s počasnim napredkom, ki ga je EPC doslej dosegel na tem področju. Trenutno najbolj obetavno pobudo

23 Strokovna delovna skupina CIR (*Common Implementation Recommendations*) je odprta pobuda za standardizacijo, ki vključuje izvajalce EMV v Evropi in deluje kot strokovna referenčna skupina za evropsko skupino uporabnikov EMV in evropske člane v svetovalnem odboru združenja EMVCo.

24 EPAS (*Electronic Protocols Application Software*) je nekomercialna pobuda, ki je bila sprožena v Evropi s ciljem razviti niz podatkovnih protokolov, ki naj bi se uporabljali na stičnih točkah. Namen projekta je pripraviti protokol o upravljanju terminalov, protokol o uporabi za trgovce na drobno in protokol o pridobiteljih.

25 Berlin Group je pobuda trenutno 23 glavnih udeležencev v kartični panogi, ki je opredelila skupni niz standardov pri izvajanju kartičnih transakcij med pridobitelji in izdajatelji v Evropi.

26 CAS (*Common Approval Scheme*) je pobuda za harmonizacijo varnostnih zahtev in postopkov certificiranja kartic in terminalov na prodajnem mestu. Leta 2004 so jo ustanovile evropske kartične sheme. Trenutno sodeluje več evropskih odobritvenih organov (npr. PAN Nordic Card Association, UK Cards Association) ter več mednarodnih kartičnih shem (American Express, MasterCard in VISA).

predstavlja namen treh vidnih rešitev, ki ponujajo e-plačila prek spletnega bančništva (*eps, iDEAL, giropay*), da s „testom zasnove“ preskusijo interoperabilnost in kot izhodišče uporabijo delo EPC na področju e-plačil. Eurosistem podpira takšen test zasnove in ambicije teh treh shem ter pričakuje, da bodo odprte za prošnje drugih skupnosti/shem, ki bi se jim želele pridružiti. Poleg tega Eurosistem močno spodbuja bančni sektor, da se vključi v te dejavnosti in zagotovi rešitve za spletna e-plačila v celotnem območju SEPA.

Delo na področju m-plačil je še vedno v začetnih fazah. Zaradi velikega števila vključenih deležnikov je razvoj obsežnih rešitev za m-plačila bolj zapleten. Eurosistem pričakuje, da bo EPC dokončal teoretično delo najkasneje do sredine leta 2012 in da bodo pobude, ki so/bodo aktivne na tem področju, usklajene s teoretičnim delom EPC, s čimer bi se izognili razdrobljenosti in omogočili razvoj v smeri ponudbe storitev strankam v celotnem območju SEPA.

3.1 OPREDELITEV SPLETNIH E-PLAČIL IN M-PLAČIL

E-plačila so na splošno opredeljena kot plačila, ki so sprožena, obdelana in prejeta elektronsko. Od 1990-ih let se je zaradi uspeha interneta pojavila potreba po primernem plačilnem instrumentu, ki bi omogočil nakup digitalnega ali fizičnega blaga in storitev prek interneta. Te vrste spletno sproženih plačil se običajno imenujejo „e-plačila“. Zaradi pomanjkanja primerne ponudbe storitev s strani bank so v to areno vstopili novi ponudniki storitev. Razvoj specifičnih plačilnih mehanizmov v spletnem okolju je bil logična posledica uspeha e-poslovanja.

Spletna e-plačila so plačila, pri katerih se podatki o plačilu in plačilna navodila med stranko in ponudnikom plačilnih storitev med potekom spletnega nakupa digitalnega ali fizičnega blaga in storitev pri spletnem trgovcu prenesejo in potrdijo spletno (tj. prek interneta).

Opredelitev ne zajema plačil, ki jih je plačnik zgolj sprožil prek svoje aplikacije spletnega bančništva (tj. niso del postopka spletnega

nakupovanja). Kreditna plačila na primer, ki jih je plačnik predložil prek svoje aplikacije spletnega bančništva, se zato v skladu s to definicijo ne štejejo kot spletna e-plačila. Enako velja za tradicionalna plačila, na primer plačilo blaga ob prevzemu. Iz enakega razloga se (elektronsko) plačilo spletnega računa (*Electronic Bill Presentment & Payment, EBPP*) ne šteje kot e-plačilo, ker obenem ne poteka tudi proces spletnega nakupovanja.

Med napravami (namizni računalnik, prenosnik, netbook, mobilni telefon) in/ali tehnologijo za dostop do interneta ni nobenega razlikovanja. Kadar se podatki o plačilu prenesejo in potrdijo prek interneta, se šteje, da je to spletno e-plačilo in ne m-plačilo.

Uspeh mobilnih telefonov je v zgodovini inovacij brez primere in celo presega uspeh interneta. V vse več državah število mobilnih telefonov že presega število prebivalcev. Poleg tega mobilni telefoni niso pojav samo v industrijsko razvitih državah, ampak so zelo razširjeni tudi v državah v razvoju. Pogosto omenjan pojav, da ljudje prej pozabijo svojo denarnico kot svoj mobilni telefon, ter tehnološke možnosti, ki jih nudi mobilni telefon, so spodbudili prizadevanja, da bi razvili plačilni mehanizem na podlagi mobilnega telefona, tako v spletnem kot tudi v fizičnem okolju.

M-plačila so plačila, pri katerih se podatki o plačilu in plačilna navodila med stranko in ponudnikom plačilnih storitev med potekom spletnega ali nespletnega nakupa storitev oziroma digitalnega ali fizičnega blaga prenesejo in/ali potrdijo prek mobilne naprave s pomočjo tehnologije za mobilno komunikacijo in prenos podatkov (npr. govorna telefonija, pošiljanje besedilnih sporočil ali komunikacijska tehnologija kratkega dosega (near field communication, NFC)). M-plačila se sprožijo, potrdijo in/ali prejmejo prek mobilne naprave z uporabo tipkovnice ali zaslona na dotik (pri mobilnih plačilih na daljavo) ali z aktiviranjem brezžične tehnologije, kot sta NFC ali Bluetooth (pri brezkontaktnih mobilnih plačilih).

M-plačila lahko nadalje razvrstimo v brezkontaktna plačila in plačila na daljavo. Pri brezkontaktnih plačilih se plačnik in prejemnik plačila (ali terminal prejemnika plačila, na primer prodajni avtomati, parkirne ure in avtomati za nakup vozovnic v javnem prometu) nahajajo na isti lokaciji (zaradi tega se pogosto imenujejo tudi bližnja plačila). To večinoma ne velja za plačila na daljavo.

Opredelitev ne zajema brezkontaktnih kartičnih plačil (kjer se tudi uporablja tehnologija NFC), ki niso sprožena prek mobilne naprave, ampak prek plačilne kartice. Plačila, ki jih zajema opredelitev spletnih e-plačil, tj. tista plačila, ki kot transmisijski kanal uporabljajo internet, niso opredeljena kot m-plačila, tudi če so izvršena z mobilnikom. Takšno pojasnilo je potrebno zlasti zato, ker mobilne naprave (npr. pametni telefoni) nudijo takojšen in mobilni dostop do interneta tako rekoč kadar koli in kjer koli. V primeru hibridnih rešitev, kjer sprožitev poteka spletno (npr. z vnosom številke mobilnega telefona), odobritev pa se izvrši prek mobilnega telefona (npr. z vnosom PIN v telefon), obveljata način potrditve in dojemanje stranke, tako da se takšno plačilo obravnava kot mobilno plačilo.

Zaradi razvoja na področju inovativnih plačil se je ECB v sodelovanju z nacionalnimi centralnimi bankami v EU odločila, da bo naredila novo inventuro, katere cilj je spremljati in ugotoviti dogajanja in trende na trgu plačilnih inovacij s pomočjo spletne ankete e-SEPA. Prejšnje ankete so bile izvedene v letih 2004, 2005 in 2006.²⁷

3.2 RAZVOJ SPLETNIH E-PLAČIL

Evropa je še vedno sestavljena iz nacionalnih spletnih trgov, Evropejci pa ne morejo uživati prednosti digitalnega enotnega trga. To naj bi uresničili z odpravo regulativnih ovir ter s spodbujanjem elektronskih plačil in fakturiranja, z reševanjem sporov in zaupanjem strank. V digitalnem načrtu za Evropo,²⁸ ki ga je pripravila Evropska komisija, je zato treba opredeliti datum prehoda na enotni trg spletnih plačil. Trenutno samo 8% spletnih nakupovalcev v EU

kupuje v drugih državah, po študiji, ki jo je opravila Evropska komisija, pa je 60% poskusov pri čezmejnem nakupovanju prek interneta neuspešnih zaradi tehničnih ali pravnih razlogov, na primer zaradi zavrnitve nedomače kreditne kartice.²⁹ Spletni trgovci nujno potrebujejo zlahka dostopne plačilne metode, pri čemer je pristnost kupca primerno preverjena. Ena najboljših rešitev za to so plačila na podlagi spletnega bančništva. Evropsko združenje za e-poslovanje in kataloško prodajo (*European E-Commerce and Mail Order Trade Association*, EMOTA) pozdravlja vsakršno pobudo, ki bi to kategorijo plačil postavila za normo pri čezmejnem poslovanju v Evropi.³⁰

Kartična plačila, ki so še vedno najbolj razširjen instrument pri spletnih plačilih, brez uporabe dodatnih varnostnih postopkov (npr. dinamičnega preverjanja pristnosti) niso najbolj primerna plačilna metoda za oddaljena plačila. Takšno oceno podpira vse večja zaskrbljenost zaradi stopnje goljufij pri transakcijah „brez prisotnosti kartice“ (glej tudi poglavje 4 o varnosti plačil malih vrednosti). Poleg tega spletne trgovine pogostokrat omejujejo uporabo kartic in sprejemajo le eno ali dve (večinoma mednarodni) kartični shemi. Zaradi tega se mora veliko potrošnikov, ki ne morejo (ker spletni trgovec ne sprejema njihove kartice) ali nočejo (zaradi pomislekov o varnosti) uporabiti kartice pri spletnem nakupovanju, zanesti na manj učinkovite in dražje plačilne metode (npr. plačilo blaga ob prevzemu). Po drugi strani ima veliko teh potrošnikov že dostop do spletnega bančništva in bi tako lahko izkoristili prednosti, ki jih prinaša ponudba e-plačil prek spletnega bančništva. Glede na pričakovano nadaljnjo rast spletnega bančništva ne bi smeli zanemariti možnosti ustvarjanja vrednosti za stranke in ponudnike plačilnih storitev.

27 Rezultati ankete iz leta 2005 in 2006 so na voljo na naslovu <http://www.esepa.eu>.

28 „A Digital Agenda for Europe“, COM (2010) 245, 19. maj 2010.

29 Glej http://ec.europa.eu/consumers/strategy/docs/EC_e-commerce_Final_Report_201009_en.pdf.

30 Glej <http://www.emota.eu/images/stories/emotapositiononline-payments2009.pdf>.

Glede na ta dejstva Eurosistem pozdravlja sklepe Ekonomsko-finančnega sveta z dne 2. decembra 2009 o inovativnih plačilih in se pridružuje pozivom sveta finančnemu sektorju, da naj pripravi rešitve za spletna elektronska plačila in mobilna plačila, ter bankam in ponudnikom plačilnih storitev, da naj razvijejo in aktivno tržijo zanimive storitve e-plačil in m-plačil.

EPC se z e-plačili ukvarja približno šest let. Trenutno pripravlja osnutek okvira, ki določa specifična pravila in standarde za sheme e-plačil prek spletnega bančništva, pri katerih se pri spletnih trgovcih uporabljajo kreditna plačila SEPA s plačilnim jamstvom. Kot prvi korak namerava okvir SEPA za e-plačila pri spletnih trgovcih omogočiti spletna plačila (na podlagi kreditnih plačil SEPA) z jamstvom. Okvir naj bi ustvaril možnost, da obstoječe in prihodnje sheme e-plačil prek spletnega bančništva (najvidnejše obstoječe sheme so iDEAL na Nizozemskem,³¹ eps v Avstriji³² in giropay v Nemčiji³³) med sabo izmenjujejo sporočila, kar bo strankam iz ene države omogočilo, da spletnemu trgovcu plačajo iz druge države prek svojega spletnega bančnega računa, ne da bi morali biti banka stranke in banka trgovca članici iste sheme e-plačil prek spletnega bančništva.

Septembra 2009 je plenum EPC sklenil, da je dolgoročni cilj okvira SEPA za e-plačila potrošnikom zagotoviti polno dosegljivost. Po mnenju EPC je to mogoče doseči, če:

- i) se vse sheme e-plačil v območju SEPA, ki izpolnjujejo minimalne kriterije, ki jih je določil EPC, vključijo v okvir;
- ii) je vsaka banka v območju SEPA članica (vsaj) ene sheme e-plačil, ki je vključena v okvir SEPA za e-plačila;
- iii) lahko vsak imetnik računa v območju SEPA opravlja e-plačila SEPA;
- iv) uporaba logotipa SEPA s strani vključenih shem e-plačil zagotavlja enako uporabniško izkušnjo povsod v območju SEPA.

Na splošno so dolgoročni cilji, opredeljeni v okviru, skladni s pričakovanji Eurosistema. Problematično pa je dejstvo, da so po EPC ti cilji popolnoma neobvezni in ne bodo postali obvezni s sklepom EPC. To bo verjetno povzročilo problem koordinacije ter večino skupnosti in tržnih udeležencev spodbudilo, da sprejmejo pristop „počakajmo in bomo videli“. Zaskrbljenost je še povečalo posvetovanje EPC, izvedeno na začetku leta 2010, ki je razkrilo dokaj skromne ambicije med evropskimi bančnimi skupnostmi, da bi sprejele okvir e-plačil. Nekatere skupnosti se celo bojijo, da se bo z razvojem privlačnih rešitev za e-plačila zmanjšal tok prihodkov iz poslovanja s plačilnimi karticami, zato bi pri spletnih plačilih rajši še naprej uporabljale rešitve na podlagi kartic.

Velik delež neustreznih in manj učinkovitih plačilnih instrumentov, ki se uporabljajo pri spletnih plačilih, ter poziv različnih deležnikov k evropskim rešitvam sta pokazala, da ne obstaja le možnost, ampak resnična potreba po alternativnih rešitvah za spletna plačila prek spletnega bančništva. Kot prvi korak Eurosistem poziva obstoječe sheme, naj postanejo interoperabilne s tem, da omogočijo izmenjavo zajamčenih plačil med plačnikom, ki je član ene od shem, in prejemnikom plačila, ki je član druge sheme. Interoperabilnost bi morala temeljiti na preglednih in odprtih standardih, pri čemer bi bilo treba čim bolj uporabljati standarde, ki se uporabljajo v okolju SEPA (na primer ISO 20022 XML, IBAN in BIC). Obstoječe sheme v Avstriji, Nemčiji in na Nizozemskem se trenutno dogovarjajo o možnosti testiranja interoperabilnosti, pri čemer bi kot izhodišče uporabili delo EPC na področju e-plačil. Takšen test zasnove v celoti podpira tudi Eurosistem, te tri sheme pa bodo predvidoma odprte za prošnje drugih skupnosti/shem, ki bi se jim želele pridružiti.

31 2009: 45,4 milijona transakcij v skupni vrednosti 3,4 milijarde EUR; v letu 2010 se bo število transakcij po pričakovanjih povečalo za 50%.

32 2009: 1,7 milijona transakcij v skupni vrednosti 120 milijonov EUR; v letu 2010 se bo število transakcij po pričakovanjih povečalo za 20%.

33 2009: 4,6 milijona transakcij v skupni vrednosti 290 milijonov EUR; v letu 2010 se bo število transakcij po pričakovanjih povečalo za 30%.

Interoperabilnost bi morala postati vidna tudi spletnim nakupovalcem (npr. s souporabo blagovnih znamk). Banke, ki trenutno ponujajo spletno bančništvo, ne pa tudi e-plačil prek spletnega bančništva, bi morale svojim komitentom začeti ponujati tudi te storitve. Namesto da bi razvijale sheme na podlagi lastniških standardov, bi morale pri vzpostavitvi svoje sheme bodisi uporabiti odprte standarde bodisi se pridružiti eni od obstoječih shem. Da bi bile storitve na podlagi spletnega bančništva konkurenčne v primerjavi z alternativnimi rešitvami za spletna plačila ter da bi spodbudili evropsko čezmejno e-poslovanje v državah EU zunaj euroobmočja, se te storitve ne bi smele omejevati na plačila v eurih, ampak bi morale upoštevati tudi večvalutne rešitve.

Nobene nepotrebne ovire ne bi smele preprečevati shemam, da postanejo interoperabilne z drugimi shemami, z ustreznim upravljanjem in vodenjem pa bi morali zagotoviti, da naprednih skupnosti ne zavirajo banke/skupnosti, ki so manj zainteresirane za e-plačila prek spletnega bančništva. Srednjeročno in dolgoročno bi se morali z interoperabilnostjo zblížati tudi poslovna pravila in tehnična izvedba. Da bi se izognili pomanjkanju konkurence, morajo obstoječe sheme sprejeti ustrezne ukrepe za ločitev sheme od obdelave.

Eurosistem močno spodbuja plačilni sektor, naj ne zanemari pomembnega področja spletnih e-plačil, ki je bistveno za konkurenčnost evropskega spletnega gospodarstva.

3.3 RAZVOJ M-PLAČIL

Zaradi razširjenosti mobilnih telefonov po vsej Evropi in možnosti uporabe mobilnih poti pri sprožitvi plačila so mobilna plačila idealno izhodišče za plačilne instrumente SEPA.

Trenutno EPC in druge skupine v tem sektorju, na primer Mobey Forum, pripravljajo teoretične predpogoje za vzpostavitev okolja m-plačil. Obenem v območju SEPA obstaja več pilotnih projektov. Kljub temu širše izvajanje rešitev za m-plačila v območju SEPA še vedno ni na vidiku.

Julija 2010 je EPC objavil prvo izdajo bele knjige, ki na splošno opisuje m-plačila in podrobneje brezkontaktna mobilna kartična plačila. Poleg tega sta EPC in *Groupe Speciale Mobile Association* (GSMA) skupaj pripravila dokument, ki opisuje vlogo in odgovornost izdajateljev plačilnih aplikacij (bank) in operaterjev mobilnega omrežja pri ponujanju in upravljanju aplikacij za mobilna kartična plačila, ki se nahajajo na čipni kartici mobilnega telefona (*Universal Integrated Circuit Card*, UICC).

Eurosistem ceni sedanje delo EPC na področju mobilnih plačil. Da bi omogočili hiter razvoj in izvedbo mobilnih rešitev ter se izognili razvoju lastniških rešitev z omejenim (geografskim) dosegom, pa bi se bilo treba v prihodnjih mesecih bolj posvetiti otipljivejšim rezultatom. EPC naj zato tržnim udeležencem pojasni, kdaj bo objavil najavljene izvedbene smernice za določanje prednostnih kategorij m-plačil, in sicer so to (i) brezkontaktna mobilna kartična plačila SEPA, (ii) mobilna kartična plačila SEPA na daljavo ter (iii) mobilna kreditna plačila SEPA na daljavo. Na podlagi ocene dela EPC na področju mobilnih plačil Eurosistem pričakuje, da bo celotno delo pri m-plačilih v trenutnem obsegu dokončano najkasneje do sredine leta 2012.

Za pravočasno dokončanje dela naj si EPC v največji možni meri pomaga z obstoječim delom (npr. s tem, kar so opravile posamezne skupine v tem sektorju). Ob tem Eurosistem ceni pristop EPC, katerega cilj je zagotoviti, da so vsi zadevni materiali in standardi dosegljivi pod (poštenimi), razumnimi in nediskriminacijskimi pogoji, kot je to določila Evropska komisija.

Kar zadeva določanje prednostnih kategorij m-plačil, Eurosistem priznava odločitev EPC, da bo najprej analiziral brezkontaktna mobilna plačila in nato mobilna plačila na daljavo. Z vidika Eurosistema pa dejanska izvedba rešitev za m-plačila ne sledi nujno enakemu zaporedju kot teoretično delo, saj bi lahko na izvedbo mobilnih plačil na daljavo ugodno vplivale nižje naložbe v infrastrukturo v primerjavi z brezkontaktnimi mobilnimi plačili.

Poleg tega bi lahko predplačniške mobilne rešitve prispevale k temu, da postanejo m-plačila splošna sprejeta. Prispevale bi tudi k uspešni uvedbi elektronskih plačil na področjih, kjer prevladujejo gotovinska plačila malih vrednosti. EPC bi se zato moral vsaj seznaniti s to kategorijo m-plačil in dati usmeritve o tem, kako bi lahko to vključili v sedanjo strukturo kartičnih plačil SEPA in kreditnih plačil SEPA.

Razvoj splošno sprejetih rešitev za m-plačila je med drugim precej odvisen od odločitve o varnem in močnem zaščitnem elementu, od razvoja zanesljivega niza standardov ter od vzpostavitve zaupanja v mobilno okolje. Kar zadeva zaščitni element, dajeta EPC in GSMA v imenu operaterjev mobilnega omrežja prednost UICC. Vseeno bi bilo treba temeljito analizirati tudi druge alternative. Eurosistem ne daje prednosti nobenemu zaščitnemu elementu, dokler izbrani element zagotavlja zadostno raven varnosti in zadosten vpliv bank na upravljanje in vodenje.

Kar zadeva standardizacijo, naj EPC razjasni, kakšno stališče namerava zavzeti. Aktivna vključitev v postopek standardizacije, s posebnim poudarkom na plačilnih standardih, bi bila dobrodošla, če želimo zagotoviti, da so evropski interesi primerno zastopani. Sem sodijo vključitev v aktivnosti za vzpostavitev postopka certificiranja zaščitnega elementa in aplikacij, ki naj bi bile na njem shranjene. Da bi ustvarili zaupanje v mobilno okolje, je treba zagotoviti zadostno raven varnosti v celotni vrednostni verigi m-plačil. Eurosistem pričakuje, da bodo prihodnje rešitve za m-plačila dosegle vsaj tako raven varnosti kot osnovni plačilni instrumenti.

Gledano v celoti je razvoj m-plačilnih storitev še vedno v začetni fazi. Razvojna strategija, ki bo pospešila splošno sprejetje m-plačil na trgu in ki jo na podlagi obstoječih infrastruktur in pilotnih projektov razvija EPC, bi lahko pomagala razrešiti trenutno dilemo o kokoši in jajcu med akterji na trgu, ki čakajo na večji val povpraševanja s strani uporabnikov, preden bodo investirali v nove produkte, medtem ko se povpraševanje uporabnikov ne more povečati, ker produkti na trgu niso na voljo.

Čeprav se Eurosistem zaveda, da se vzpostavitve okolja m-plačil spoprijema z dodatno kompleksnostjo zaradi velikega števila vpletenih deležnikov, pa pričakuje, da bodo pobude, ki so/bodo postale aktivne na tem področju, usklajene s teoretičnim delom EPC, s čimer bi se izognili razdrobljenosti in omogočili razvoj v smeri ponudbe storitev strankam v celotnem območju SEPA.

4 VARNOST PLAČIL MALIH VREDNOSTI

Zagotavljanje varnosti plačil malih vrednosti je ključno pri ustvarjanju zaupanja potrošnikov in podjetij v storitve SEPA. Pristop, ki temelji na analizi tveganja in ga uporabljajo posamezne banke, najbrž ni najboljši za zagotovitev takšne ravni varnosti, kot je potrebna na agregatni panožni ravni, saj se raven tveganja, ki je sprejemljiva na poslovni ravni, lahko razlikuje od družbeno sprejemljive ravni tveganja.

V zvezi s tem dokument Eurosistema o usklajenem pristopu in standardih na področju pregleda nad plačilnimi instrumenti (Harmonised oversight approach and oversight standards for payment instruments³⁴) dodatno pojasnjuje pričakovanja glede varnostnega nadzora. Na splošno je za večje zaupanje v plačilne sisteme in storitve v Evropi treba jasneje opredeliti posamezne akterje, ki sodelujejo pri določanju varnostnih zahtev, ter zahteve, ki jih imajo ti akterji. Eurosistem bo zato podpiral nadaljnja prizadevanja za to, da vsi pristojni državni organi in tržni akterji enako razumejo relevantne varnostne zahteve (npr. dvostopenjsko preverjanje pristnosti). Poleg tega načrtuje ustanovitev foruma za spremljanje dogajanj na trgu in nadaljnjo harmonizacijo varnostnih zahtev v Evropi.

Obenem Eurosistem spodbuja tržne udeležence, da izvajajo najsodobnejše ukrepe za večjo varnost informacij in preprečevanje goljufij pri plačilih. Pri plačilih na daljavo bi morali tržni udeleženci uvesti najzanesljivejše metode pre-

34 <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/harmonisedoversightpaymentinstruments2009en.pdf>.

verjanja pristnosti do konca leta 2012. Za plačila „brez prisotnosti kartice“ bi bilo treba uporabljati varne plačilne protokole (npr. „3D secure“ ali virtualne kartice). Za spodbujanje uporabe takšnih varnostnih ukrepov bi morale veljati pravilo prenosa odgovornosti (*liability shift*), ki se na primer uporablja pri spodbujanju migracije na EMV.

Eurosistem je zaznal nekatera tveganja v zvezi s posredniškimi plačilnimi storitvami (*overlay payment services*) in pozorno spremlja njihov razvoj.

Skladno s stališčem Europa glede prihodnosti magnetnega traku in v podporo prizadevanjem panoge, da poveča varnost kartičnih transakcij prek migracije z magnetnega traku na kartice z EMV-čipom, Eurosistem meni, da bi morale biti od leta 2012 dalje vse nove kartice SEPA privzeto izdane kot kartice, ki imajo samo čip, s čimer bi zagotovili postopno migracijo. Če se bo panoga odločila, da zaradi praktičnih razlogov ohrani magnetni trak, bi bilo treba z njega odstraniti vse podatke, ki omogočajo transakcije na podlagi magnetnega traku. Panoga bo morala biti pripravljena, da imetnikom kartic na njihovo zahtevo ponudi kartice s starim magnetnim trakom, dokler obstajajo območja zunaj SEPA, ki še niso v celoti prešla na EMV.

4.1 VZPOSTAVITEV ENAKIH POGOJEV GLEDE VARNOSTI PLAČIL MALIH VREDNOSTI

Pri vzpostavljanju enakih pogojev ponujanja varnih plačilnih instrumentov in storitev obstajata dve dimenziji. Prva je povezana z vprašanjem, ali je zagotovljeno, da bodo morali tržni udeleženci v različnih evropskih državah za podobna tveganja izpolniti enake varnostne zahteve. V tej zvezi je Eurosistem pripravil dodatna pojasnila glede pričakovanj o okviru za pregled nad plačilnimi instrumenti na področju varnostnega nadzora.³⁵ Druga dimenzija se nanaša na vprašanje preglednosti: upoštevajoč sedanje prakse pri določanju varnostnih zahtev v Evropi bi večja jasnost glede relevantnih akterjev in varnostnih zahtev teh akterjev pomagala ponudnikom storitev, da svoje

storitve po vsej Evropi ponujajo enako preprosto kot v svoji domači državi.

Eurosistem bo poleg tega podpiral nadaljnja prizadevanja za to, da vsi pristojni državni organi in tržni akterji na enak način razumejo relevantne varnostne zahteve (npr. dvostopenjsko preverjanje pristnosti). V nasprotnem primeru bi neenotna izvedba varnostnih zahtev lahko v praksi privedla do različnih ravni varnosti. Eurosistem si bo zato prizadeval za večjo preglednost in enotno razumevanje varnostnih ukrepov, pri čemer se bo posebej osredotočal na plačila na daljavo, zlasti spletno bančništvo, spletna e-plačila, kartična plačila prek interneta in mobilna plačila. V ta namen namerava ustanoviti forum za spremljanje dogajanj na trgu in nadaljnjo harmonizacijo varnostnih zahtev v Evropi.

4.2 IZVAJANJE VARNOSTNIH UKREPOV V PANOGI

Eurosistem od ponudnikov plačilnih storitev pričakuje, da bodo okrepili svoja prizadevanja za uvedbo najsodobnejših varnostnih standardov in rešitev, s katerimi bi lahko že vnaprej preprečili goljufije (npr. z izvajanjem ustreznih ukrepov za preprečevanje goljufij v realnem času). Prvič, za transakcije na daljavo, ne glede na to ali so opravljene s kartico ali prek spletnega bančništva (glej poglavje 3.1), bi morale biti preverjanje pristnosti uporabnika v šifrirani obliki povezano s podatki o transakciji in bi morale temeljiti na najmanj dveh neodvisnih varnostnih dejavnikih, od katerih bi eno moralo biti geslo za enkratno uporabo, ki velja zelo kratek čas in ki, če je le mogoče, uporablja mehanizem poziv-odziv (npr. SMS, žeton ali čitalnik čipov). Najbolj očitno je strožje varnostne ukrepe treba uvesti za plačila „brez prisotnosti kartice“. Čeprav ta še vedno predstavljajo razmeroma majhen delež vseh kartičnih plačil, nanje že odpade večina s karticami povezanih goljufij v številnih državah.

³⁵ <http://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2010/html/pr101013.en.html>.

Poleg strožjih varnostnih ukrepov za preverjanje pristnosti stranke je treba spodbujati tudi uporabo varnih plačilnih protokolov, kot je na primer protokol „3D secure“. Poleg tega bi se za večjo varnost transakcij „brez prisotnosti kartice“ lahko uporabljale tudi druge varnostne rešitve, na primer virtualne kartice³⁶. Kot spodbuda za uvedbo takšnih varnostnih ukrepov bi se moralo uporabljati pravilo prenosa odgovornosti (*liability shift*), podobno kot na primer pri migraciji na EMV (glej poglavje 4.3). To pomeni, da bi v primeru goljufive transakcije škodo morala nositi stranka, ki ne uporablja varnih protokolov in drugih varnostnih ukrepov. Migracija izdajateljev, pridobiteljev in trgovcev na te rešitve bi morala biti končana do konca leta 2012.

Drugič, uporabo občutljivih podatkov o strankah bi bilo treba omejiti samo na najbolj nujne podatke. Predvsem se takšni podatki ne bi smeli uporabljati v sporočilih zunaj plačilne infrastrukture (npr. sporočila v komunikaciji s trgovci po internetu). Eurosistem spodbuja vse deležnike, da sprejmejo ustrezne ukrepe za zaščito občutljivih podatkov, tako v procesu preverjanja pristnosti stranke kot tudi pri hrambi podatkov.

Podobno bi se morali spletni trgovci zavedati, da so varne metode plačevanja v e-trgovanju v njihovem individualnem in skupnem interesu in da bi zato morali sprejeti ustrezne ukrepe. Vsak plačilni instrument ali storitev, ki ga sprejmejo, bi moral imeti trdno pravno podlago in od plačnikov ne bi smel zahtevati neustreznega vedenja (npr. kršitev pogojev poslovanja s ponudnikom plačilnih storitev, ki ga uporablja spletni trgovec). Spletni trgovci bi morali poleg tega spoštovati nacionalne in mednarodne standarde za varstvo podatkov.

In končno, stranke ne bi smele nikoli posredovati svojih podatkov o spletnem bančništvu tretjim osebam in bi jih morale uporabljati samo v zaupanja vrednem spletnem okolju svojih bank. Ker so podatki o računu v praksi jasno vidni in jih je zato težko zaščititi pred poskusi zlorab, bi morale za transakcije, v katerih se uporabljajo ti podatki, veljati ustrezne varno-

stne zahteve (npr. kreditno plačilo SEPA in direktna odobritev SEPA), še posebej v fazi preverjanja pristnosti.

Eurosistem je podrobno obravnaval tudi izvajanje posredniških plačilnih storitev. Te ponujajo zunanji ponudniki, ki uporabljajo obstoječo infrastrukturo za kreditna plačila, opravljena prek spletnega bančništva. Pri oddaji naročila imajo stranke (tj. plačniki) spletnih trgovcev, ki sodelujejo s ponudniki posredniških plačilnih storitev, možnost, da plačajo prek blagovne znamke ponudnika plačilnih storitev. Če plačnik sprejme to obliko plačila, mora ponudniku posredovati svoje podatke za prijavo v spletno bančništvo, kot tudi podatke za odobritev transakcije. S temi podatki se ponudnik prijavi v plačnikov spletni bančni račun, preveri, ali je na računu dovolj likvidnosti, in če da, začne kreditno plačilo v imenu plačnika. Ker se podatki, ki potrjujejo pristnost plačnika, posredujejo akterjem zunaj bančnega okolja, Eurosistem meni, da so te storitve tvegane, in spremlja njihov razvoj.

4.3 MIGRACIJA S PLAČILNIH KARTIC Z MAGNETNIM TRAKOM NA KARTICE Z EMV-ČIPOM

Za večjo varnost kartičnih transakcij na POS-terminalih in bankomatih so se predstavniki evropskega plačilnega sektorja dogovorili, da je potrebna migracija z „magnetnega traku“ na „EMV-čip“. Z uporabo EMV-specifikacij za kartice in terminale v povezavi z osebno identifikacijsko številko se bo varnost kartičnih plačil povečala. Kartice s čipom omogočajo uporabo močnejših šifrirnih algoritmov za preverjanje pristnosti. Eden od ukrepov za spodbujanje migracije na EMV je bila uvedba pravila o prenosu odgovornosti v kartični okvir SEPA. Da bi povečali minimalno raven varnosti, doseženo z migracijo kartic s čipom na EMV, bi bilo treba čimprej prepovedati SDA³⁷-kartice s čipom.

36 Virtualne kartice so niz začasnih števil, ki jih je mogoče uporabiti samo za določeno transakcijo ali z nekaterimi omejitvami.

37 SDA (*static data authentication* – statično preverjanje podatkov) ne nudi nikakršne zaščite pred ponarejanjem takšnih kartic s čipom.

Zdaj, več kot deset let po začetku uvajanja EMV, je migracija z magnetnega traku na EMV-čip za plačilne kartice, POS-terminale in bankomate skoraj končana. Po kazalnikih ECB o migraciji kartic SEPA na EMV³⁸ je do konca drugega četrletja 2010 v EU migriralo 76% kartic, 85% POS-terminalov in 95% bankomatov. To je pomemben podatek glede na migracijski rok, ki je v kartičnem okviru SEPA določen za konec leta 2010.

Zaključek migracije fizičnih naprav (tj. kartic in terminalov) na specifikacije EMV je pomemben predpogoj za migracijo na ravni transakcij, tj. kartičnih plačil s karticami, skladnimi z EMV, na terminalih, ki so skladni z EMV, in z uporabo tehnologije EMV pri obdelavi transakcij. Eurosistem³⁹ spremlja napredek na tem področju in je ugotovil, da so junija 2010 transakcije EMV⁴⁰ predstavljale 57% vseh transakcij na POS-terminalih v euroobmočju. Eurosistem pričakuje, da bo kazalnik na ravni posameznih transakcij še naprej postopno naraščal.

Uporaba magnetnega traku na karticah s čipom, na katerem so shranjeni podatki o uporabniku in računu, pomeni, da pri teh karticah obstaja nevarnost „posnemanja“ oziroma nepooblaščenega branja podatkov na magnetnem traku z uporabo predelanega ali lažnega terminala ali z ročnim čitalnikom.⁴¹ Vprašanje je, ali bi bilo magnetni trak bolje povsem odstraniti ali pa, če to iz praktičnih razlogov ni izvedljivo (npr. zaradi dostopa do samopostrežnih storitev v bančnih podružnicah ali bankomatih), zgolj odstraniti vse podatke, ki omogočajo transakcije z magnetnim trakom.

Magnetni trak s podatki, ki omogočajo obdelavo transakcij z magnetnim trakom, bi ostal nujen za imetnike kartic SEPA, ki dvigujejo denar na bankomatih ali plačujejo na POS-terminalih v državah zunaj SEPA, v katerih se ne uporablja tehnologija EMV, na primer v ZDA. Zato bi imetniki kartic morali imeti možnost izbire s tem, da se lahko odločijo za pristop dveh kartic (npr. v primeru, ko stranka obvesti izdajatelja, da namerava potovati v kraj, kjer ni mogoče plačevati z EMV-karticami).

Skladno s stališčem Europolja glede prihodnosti magnetnega traku in v podporo prizadevanjem panoge, da poveča varnost kartičnih transakcij prek migracije z magnetnega traku na kartice z EMV-čipom, Eurosistem meni, da bi morale biti od leta 2012 dalje vse nove SEPA-kartice po pravilu izdane kot kartice, ki imajo samo čip. Če se bo panoga odločila, da zaradi praktičnih razlogov ohrani magnetni trak, na njem ne bi smeli biti shranjeni nobeni podatki, ki omogočajo transakcije na podlagi magnetnega traku. Vseeno bi morala biti panoga pripravljena, da tako dolgo, dokler obstajajo regije zunaj SEPA, ki še niso v celoti prešle na EMV, imetnikom kartic na njihovo zahtevo ponudi kartice s stari magnetnim trakom.

5 INFRASTRUKTURE ZA PLAČILA MALIH VREDNOSTI

Evropske infrastrukture za plačila malih vrednosti izvajajo kliring in poravnavo plačilnih transakcij in so zato ključne za uspeh SEPA. Infrastrukture, ki želijo biti dejavne v okolju SEPA, so objavile svojo samooceno skladnosti s SEPA na podlagi referenčnega okvira za kartične sheme, ki ga je pripravil Eurosistem. Te samoocene kažejo, v kolikšni meri infrastrukture izpolnjuje zahteve za kreditna plačila in direktne obremenitve SEPA. Vseeno je treba še izboljšati interoperabilnost med infrastrukturami in odpraviti preostale ovire. Eurosistem razume interoperabilnost kot sklop tehničnih in poslovnih postopkov, ki omogočajo kliring in/ali poravnavo plačil SEPA med dvema bankama, ki sodelujeta v dveh različnih infrastrukturah, ne da bi kot posrednika morali uporabljati udeleženca druge infrastrukture. Eurosistem je ta pričakovanja predstavil panogi in jih obravnaval z njenimi predstavniki. Na osnovi teh razprav poziva vse infrastrukture, ki so dejavne v euro-

38 Kazalniki se sestavljajo na osnovi četrletnih podatkov, ki jih zbira EPC. Za dodatne informacije glej stran <http://www.ecb.europa.eu/paym/sepa/about/indicators/html/index.en.html>.

39 Rezultati so objavljeni na spletni strani ECB (<http://www.ecb.europa.eu/paym/sepa/about/indicators/html/index.en.html>).

40 Seveda je bil določen delež teh transakcij opravljen s karticami iz držav, v katerih se migracija na EMV še ni začela.

41 S posnemanjem pridobljene podatke je kasneje mogoče uporabiti za goljufije v transakcijah „brez prisotnosti kartice“.

območju in nameravajo biti skladne s SEPA, da sodelujejo v odprtem dialogu o vzpostavitvi interoperabilnosti. Poleg tega Eurosistem poziva EPC, naj uresniči svojo zavezo, da bo z infrastrukturami začel dialog v strukturirani obliki, na primer tako, da vzpostavi poseben forum za te odnose. Eurosistem pričakuje, da bodo infrastrukture izpolnile zahteve v zvezi s SEPA najkasneje do konca leta 2012.

Poleg osrednjih storitev kliringa in poravnave ponuja vrsta infrastruktur tudi dodatne storitve obdelave plačil. To je morda eden od razlogov, zakaj doslej še ni prišlo do konsolidacije trga. Tako so infrastrukture, ki so načrtovale, da bodo prenehale delovati, dejansko podaljšale svoj življenjski cikel, ustanovljene pa so bile tudi nove infrastrukture. Eden od možnih razlogov za to je dejstvo, da udeleženci bodisi niso uspeli najti zahtevanih storitev in ravni udeležbe druge ali pa so sklenili, da prenos svojega poslovanja v eno od infrastruktur, ki deluje na vseevropski ravni, iz strateških razlogov odložijo.

5.1 SKLADNOST INFRASTRUKTUR Z ZAHTEVAMI SEPA

Evropske infrastrukture za plačila malih vrednosti izvajajo kliring in poravnavo plačilnih transakcij in so zato ključne za uspeh SEPA. Trenutno 17 infrastruktur omogoča kliring kreditnih plačil SEPA⁴² v skladu s pravilnikom EPC za sheme kreditnih plačil SEPA in okvirom PEACH/CSM,⁴³ 11 infrastruktur pa omogoča kliring direktnih obremenitev SEPA. Poleg osrednjih storitev kliringa in poravnave ponuja vrsta infrastruktur tudi dodatne storitve obdelave plačil. Zato bi udeleženci shem kreditnih plačil in direktnih obremenitev SEPA morali imeti možnost, da izberejo infrastrukturo, ki jo želijo uporabljati za kliring in poravnavo svojih transakcij in ki jo, če to želijo, lahko uporabijo kot zunanje izvajalca za obdelavo dela ali vseh plačilnih transakcij.

Več infrastruktur je zato, da bi omogočile dosegljivost plačil SEPA tudi nečlanom, vzpostavilo interoperabilnostne povezave na podlagi okvira tehnične interoperabilnosti, ki ga je pripravilo Evropsko združenje avtomatiziranih klirinških

hiš (EACHA). STEP2 omogoča dosegljivost prek lastnih udeležencev in z registracijo finančnih institucij, ki uporabljajo druge infrastrukture kot posredne udeleženke, druge infrastrukture pa lahko nastopajo kot tehnične posrednice v imenu neposrednih udeležencev, ki delujejo kot posredniki.

V petem poročilu o napredku SEPA, ki je bilo objavljeno julija 2007, je Eurosistem določil merila za oceno skladnosti infrastruktur z zahtevami SEPA. Namen teh meril je bil, da pospešijo migracijo na SEPA ter spodbudijo klirinške in poravnalne infrastrukture k medsebojnemu povezovanju po načelih poštene konkurence in spoštovanja pravice ponudnikov plačilnih storitev, da svobodno izberejo infrastrukturo, ki jo želijo uporabljati. Sklop zahtev se je torej izrecno nanašal na sisteme za obdelavo, interoperabilnost, dosegljivost in izbiro, ki jo imajo banke. Eurosistem je kot spodbujevalec dejavnosti vse infrastrukture pozval, naj te kriterije izpolnijo.

Aprila 2008 je Eurosistem objavil podrobnejši referenčni okvir za skladnost infrastruktur z zahtevami SEPA (tj. sklop vprašanj, ki so neposredno povezana s kriteriji skladnosti). Na osnovi okvira je večina najpomembnejših infrastruktur (Bankart, CEC, Dias, EKS, EBA Clearing, Eurogiro, Equens, Iberpay, ICBPI/BI-COMP, KIR, RPS, SIA-SSB/BI-COMP, SIBS, STEP.AT, STET, VocaLink) izvedla samooceno in objavila rezultate, s čimer je trgu zagotovila večjo preglednost svojega poslovanja.

Eurosistem je rezultate samoocen primerjal med seboj in jih analiziral ter svoje ugotovitve obravnaval s tržnimi udeleženci. Ugotovil je,

42 Infrastrukture, ki so skladne s shemo kreditnih plačil SEPA: ACH Finland, Bankart, Bankservice JSC, CEC, RPS, Equens, Eurogiro, Iberpay, DIAS, KIR, STEP.AT, ICBPI/BI-COMP, SIA-SSB/BI-COMP, SIBS, STET, VocaLink, STEP2. Infrastrukture, ki so skladne s shemo direktnih obremenitev SEPA: Bankservice JSC, RPS, Equens, Eurogiro, Iberpay, DIAS, ICBPI/BI-COMP, SIBS, STET, VocaLink, STEP2.

43 Okvir PEACH/CSM, ki ga je oblikoval EPC, določa načela, po katerih klirinški in poravnalni mehanizmi podpirajo sheme za kreditna plačila in direktne obremenitve SEPA na osnovi ločitve sheme od infrastrukture.

da zahteve za obdelavo kreditnih plačil SEPA in direktnih obremenitev SEPA ne predstavljajo težav pri izpolnjevanju zahtev SEPA, vendar je treba še izboljšati interoperabilnost med infrastrukturami (glej poglavje 5.2).

Na osnovi analize samoocen in razprave o njih ter drugih prispevkov tržnih udeležencev bo Eurosistem ponovno ocenil merila skladnosti z zahtevami SEPA in referenčni okvir, pri čemer bo upošteval vsa za SEPA pomembna dogajanja na trgu infrastruktur. Poleg tega bo spremljal razvoj trga v smeri skladnosti z zahtevami SEPA, kar bo po pričakovanjih zaključeno najkasneje do konca leta 2012.

V zvezi s trgom infrastruktur za plačila malih vrednosti je treba omeniti, da so med pomembnimi akterji tudi sistemi za plačila velikih vrednosti. Plačila malih vrednosti se namreč ne izmenjujejo le dvostransko in prek sistemov za plačila malih vrednosti, ampak v omejenem obsegu tudi prek sistemov za plačila velikih vrednosti. Tako je precejšnje število transakcij, ki se poravnajo v sistemu TARGET2 (sistem bruto poravnave v realnem času, ki ga upravlja Eurosistem), po njihovi vrednosti mogoče obravnavati kot plačila malih vrednosti. Eden od razlogov za obdelavo v sistemu TARGET2 je nujnost teh plačil.

TARGET2 je bil razvit v času, ko ni bilo mogoče uporabljati samo sporočilnih standardov ISO 20022. Za nekatera sporočila se v sistemu TARGET2 sicer uporablja XML, na primer za interakcijo s podpornimi sistemi ali za dostop do svojega informacijsko-nadzornega modula, vseeno pa medbančni plačilni tok še vedno temelji izključno na standardih SWIFT FIN/MT. Eurosistem zaradi svoje zavezanosti projektu SEPA in pričakovane uredbe o končnem datumu migracije zdaj obravnava možnost prilagoditve sistema TARGET2 tako, da bi podatke o transakcijah lahko sprejemal po standardu ISO 20022 XML. S predstavniki panoge zato zdaj poteka razprava, katere namen je od uporabnikov sistema TARGET2 zbrati mnenja o tej pobudi. Uporaba standarda ISO 20022 XML v sistemu TARGET2 bi ponudnikom pla-

čilnih storitev omogočila, da TARGET2 uporabljajo za obdelavo in poravnavo s SEPA skladnih plačil strank v realnem času. Vseeno bi bila za plačila plačil zunaj obsega SEPA v sistemu TARGET2 še vedno dovoljena uporaba sedanjih standardov SWIFT FIN/MT.

5.2 POSLOVNA IN TEHNIČNA INTEROPERABILNOST

Od štirih meril skladnosti infrastruktur z zahtevami SEPA, predstavljenih v Eurosistemovem referenčnem okviru, je najburnejšo razpravo sprožilo vprašanje interoperabilnosti. Iz odzivov na referenčni okvir ter iz razprave, ki je sledila, je Eurosistem zaključil, da je treba razjasniti pojem „interoperabilnosti“, saj se na trgu očitno pojavlja cela vrsta različnih razlag.

Z nekaj izjemami so vse infrastrukture potrdile, da so uvedle pravila o interoperabilnosti za kliring kreditnih plačil SEPA in direktnih obremenitev SEPA, in sicer samo z bankami ali pa z bankami in drugimi infrastrukturami. Ob tem se je pojavilo vprašanje, ali uvedba interoperabilnosti samo z bankami lahko velja kot interoperabilnost v smislu prvotnega kriterija, ki je bil uveden z namenom, da bi se dve infrastrukturi lahko medsebojno povezali za poravnavo plačil, in sicer vsaka za svoje lastne udeležence.

Poleg tega ni možno, da bi se pri zagotavljanju dosegljivosti eurskih plačil v celotnem območju SEPA vse infrastrukture medsebojno povezale brez pomoči udeležencev v sistemu druge infrastrukture kot posrednika. V nekaterih primerih je povezljivost dosežena s povezavami, vzpostavljenimi prek bank, torej ne neposredno med dvema infrastrukturama. Eurosistem se je zato odločil, da opredelitev interoperabilnosti s tehnične ravni razširi še na poslovno raven. Takšna razširjena opredelitev je bila pozneje predstavljena trgu in o njej je potekala razprava.

Na tehnični ravni je treba sprejeti medsebojno ali večstransko dogovorjena pravila interoperabilnosti (npr. specifikacije vmesnikov in drugi potrebni postopki za kliring in/ali poravnavo kreditnih plačil SEPA in direktnih obremenitev SEPA med infrastrukturami). Na poslovni ravni

bi moralo biti mogoče, da infrastrukture vzpostavijo povezave na enakovredni ravni, torej ne da bi morale kot posrednike uporabljati udeležence v sistemu druge infrastrukture in/ali da bi morale od uporabnikov drugih infrastruktur zahtevati, da se za pošiljanje, prejemanje in poravnavo plačil registrirajo ali postanejo udeleženci.

Interoperabilnost je torej razumljena kot sklop tehničnih in poslovnih postopkov, ki omogočajo kliring in/ali poravnavo plačil SEPA med dvema bankama, ki sta udeleženi v dveh različnih infrastrukturah. V okolju SEPA bi moralo za banko zadostovati, da je udeleženka v eni infrastrukturi, skladni s SEPA, in ji torej ni treba biti tudi neposredna ali posredna udeleženka v drugi infrastrukturi.

Poleg tega za udeležence v shemi ne bi smelo biti obvezno, da plačila obdelujejo v vnaprej določeni infrastrukturi. Če namreč obstaja več različnih interoperabilnostnih povezav, bi morale imeti banke, ki želijo izvršiti plačila, v idealnem primeru možnost izbrati povezavo, ki bo uporabljena za obdelavo njihovih plačil, pod pogojem, da je banko upnika (pri kreditnih plačilih) oziroma dolžnika (pri neposrednih obremenitvah) možno doseči prek drugih povezav. Povedano drugače: če je infrastruktura A vzpostavila povezavo z infrastrukturo B in infrastrukturo C, mora biti banka upnika/dolžnika dosegljiva prek infrastruktur B in C, banka, ki želi izvršiti plačilo, pa bi morala v idealnem primeru imeti možnost, da prosto izbere povezavo za svoje transakcije.

Na tehnični ravni je splošno sprejeto, da je na trgu potrebna določena mera sodelovanja in da je treba vzpostaviti dialog med različnimi infrastrukturami. Eurosistem zato vse v euroobmočju dejavne infrastrukture vabi, da začnejo sodelovati v takem dialogu. Obenem poziva EPC, naj uresniči svojo napoved, da bo z infrastrukturami vzpostavil strukturiran dialog, na primer z oblikovanjem foruma za odnose med EPC in infrastrukturami, ki bi lahko opravil pregled okvira PEACH/CSM.

5.3 INTEGRACIJA NA PODROČJU INFRASTRUKTUR ZA PLAČILA MALIH VREDNOSTI

V četrtem poročilu o napredku SEPA, objavljenem februarja 2006, je Eurosistem izrazil pričakovanje, da se bo število infrastruktur v Evropi potem, ko bodo uvedeni instrumenti SEPA in bo vzpostavljena interoperabilnost, bistveno zmanjšalo. To se kljub prizadevanjem mnogih infrastruktur, da bi postale ponudnice storitev na evropski ravni, še ni zgodilo. Čeprav je prišlo do določene integracije na nacionalni kot tudi na meddržavni ravni,⁴⁴ je do sedaj iz trga izstopila samo ena infrastruktura. Infrastrukture, ki so načrtovale, da bodo prenehale delovati, so svoj življenjski cikel podaljšale, in ustanovljene so bile tudi nove infrastrukture, bodisi zato, ker uporabniki pri drugih ponudnikih niso uspeli najti zahtevanih storitev in ravni udeležbe, ali pa zato, ker so sklenili, da iz strateških razlogov odložijo prenos svojega poslovanja v eno izmed struktur, ki deluje na vseevropski ravni.

V poročilu ECB o finančni integraciji v Evropi⁴⁵ iz aprila 2010 so podatki o trenutni koncentraciji infrastruktur za plačila malih vrednosti v euroobmočju. Ti za leto 2009 kažejo, da tri največje infrastrukture obdelajo 75% skupnega obsega trga, pet največjih pa 89% (glej graf 8). Na prvi pogled je ta podatek mogoče razumeti kot znak, koliko infrastruktur je mogoče pričakovati po množični migraciji na instrumente SEPA. Vendar je treba upoštevati tudi dejstvo, da se navedene številke nanašajo samo na osrednjo funkcijo kliringa in poravnave. Dejansko

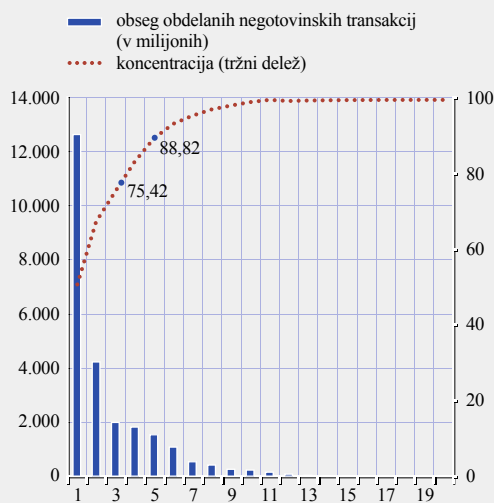
44 Združitev Transaktionsinstitut für Zahlungsverkehrsdienstleistungen (TAI) in Interpay, ki sta oblikovala Equens leta 2006, <http://www.equens.com/aboutus/organisation/development.jsp>. Združitev SIA in SSB, ki sta oblikovala SIA-SSB leta 2007, <http://www.siassb.eu/Engine/RAServePG.php/P/250210010404>; združitev Banksys in BCC, ki sta oblikovala ATOS Worldline leta 2007, http://www.atosorigin.com/en-us/Newsroom/en-us/Press_Releases/2007/2007_06_01_02.htm. Združitev Voca in LINK v VocaLink leta 2007, <http://www.vocalink.com/press-room/press-release-archive/2007-press-releases/voca-and-link-merge-and-launch-pan-european-clearing-service.aspx>.

45 <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/financialintegrationineurope201004en.pdf?2b7a91f76367c79901ee704048bd87e3>.

graf 8 Stopnja koncentracije sistemov za plačila malih vrednosti v euroobmočju

(2009; v odstotkih)

os x: število sistemov za plačila malih vrednosti v euroobmočju (po velikosti)
os y: obseg transakcij (v milijonih)

Viri: ECB, Statistical Data Warehouse, september 2010.

številske infrastrukture izvajajo tudi dodatne storitve obdelave plačil in izjavljajo, da z osrednjo funkcijo kliringa ustvarjajo le manjši delež prihodkov. Zlasti manjše banke in bančne skupnosti zaradi nižjih stroškov storitve obdelave plačil z dodano vrednostjo (npr. sortiranje in usklajevanje) raje kupujejo od infrastruktur, kot pa da bi jih razvijale in izvajale same. To so verjetni razlogi, zakaj se trg še ni konsolidiral in zakaj so bile v nasprotju s pričakovanji Eurosistema ustanovljene nove infrastrukture. V bližnji prihodnosti bodo zato opravljene nadaljnje analize o tem vprašanju.

6 MIGRACIJA NA SEPA

Čeprav so bili pri migraciji na SEPA doseženi že številni mejniki, pa migracija kot samoregulativni proces še ni dala zelenih rezultatov. Rok, ki si ga je bančni sektor zastavil sam, namreč da bodo do decembra 2010 instrumenti SEPA v splošni uporabi – kar je bil tudi cilj Eurosistema in Evropske komisije – ne bo dosežen. Moralno prepričevanje ima seveda le omejen učinek.

Da bi lahko izkoristili prednosti SEPA, je potreben zakonsko določen končni datum migracije na kreditna plačila SEPA in direktne obremenitve SEPA, ki naj ga z uredbo določi zakonodajni organ EU. Eurosistem zato pozdravlja pobudo Evropske komisije, da bo končni datum migracije določila z uredbo EU.

Eurosistem pričakuje, da bo obvezen časovni načrt migracije na instrumente SEPA precej pospešil prehod, tako da bi bila SEPA po možnosti dokončana do konca leta 2012 pri kreditnih plačilih oziroma do konca leta 2013 pri direktnih obremenitvah.

Eurosistem priporoča, da se pri reviziji Uredbe (ES) št. 924/2009 o čezmejnih plačilih v Skupnosti, ki je načrtovana v letu 2012, razmisli o postopni odpravi praga na ravni 50.000 EUR, pod katerim morajo biti nadomestila za čezmejna in domača plačila enaka.

Kot je bilo govora že v poglavju 1, kaže počasnejša migracija na SEPA od pričakovane na to, da zgolj pristop k shemi in dosegljivost še nista zadostni spodbudi. Pregled mejnikov SEPA za leti 2009 in 2010 ter pričakovanj Eurosistema glede SEPA je pokazal, da je poleg prizadevanj za boljše seznanjenost s SEPA, večjega poudarka projektu SEPA pri velikih izdajateljih računov ter uvedbe privlačnih storitev za kreditna plačila SEPA in direktne obremenitve SEPA nujen tudi regulativen poseg.

6.1 PREGLED MEJNIKOV SEPA ZA LETI 2009 IN 2010

Eurosistem je z namenom, da bi različnim deležnikom pojasnil zahteve in pričakovanja ter potrdil njihovo zanesljivost, v šestem poročilu o napredku SEPA opredelil mejnike glede izvedbe SEPA in migracije v okolje SEPA za leti 2009 in 2010. V teh mejnikih so bili določeni roki, pristojni organi in deležniki.

Eurosistem je redno spremljal napredek pri doseganju teh mejnikov in po potrebi usmerjal potek. Analiza kaže, da je precej nalog že opravljenih: razprava o multilateralni medbančni proviziji za transakcije direktnih obremenitev

SEPA je bila zaključena (2. mejnik); Uredba (ES) št. 924/2009 o čezmejnih plačilih je stopila v veljavo (3. mejnik); dosegljivost za direktne obremenitve SEPA je postala obvezna (5. mejnik) in poročilo strokovne skupine Evropske komisije za e-račune je dokončano (7. mejnik).⁴⁶ Na nekaterih drugih področjih delo sicer še ni končano, vendar uspešno napreduje. Sem spadajo določitev končnega datuma migracije na kreditna plačila SEPA in direktne obremenitve SEPA (4. in 8. mejnik), prenos direktive o plačilnih storitvah v nacionalno zakonodajo⁴⁷ (6. mejnik) ter SEPA za kartice (10. mejnik). Obstaja pa tudi nekaj vprašanj, pri katerih je bil cilj dosežen le delno ali pa sploh ne: delo na področju migracije pooblastil direktnih obremenitev SEPA (1. mejnik) precej zaostaja v eni državi euro-območja; pri zahtevi po dodatni evropski kartični shemi (9. mejnik) pa je bil napredek manjši, kot smo sprva upali.

Poleg mejnikov je Eurosistem opredelil tudi vrsto nalog, ki so potrebne za to, da bi jih dosegli. Kar zadeva same mejnike, je mnogo nalog že opravljenih, druge pa sicer še niso zaključene, vendar potekajo. Naloge, pri katerih napredek ni bil zadovoljiv, so naslednje: izdelava okvira za obdelavo kartičnih plačil (16. naloga); izvedbeni okvir za spletna plačila SEPA (20. naloga); odločitev glede poteka migracije/izvedbe kartičnih standardov (22. naloga).

Eurosistem z zadovoljstvom ugotavlja, da je bila večina mejnikov in nalog bodisi že izpolnjena ali pa je bil pri njih dosežen precejšen napredek. Obenem je pregled razkril tudi nekatera problematična področja, kjer napredek ni bil zadosten, kar velja predvsem za področje kartic in spletna plačila SEPA.

Ker so se mejniki in naloge izkazali za koristno orodje pri spremljanju napredka, je bila sprejeta odločitev, da se podoben pristop uporabi tudi za obdobje od zadnjega četrtertletja 2010 do konca leta 2013 (glej prilogo).

6.2 NOVI MEJNIKI SEPA OD ZADNJEGA ČETRTELETJA 2010 DO KONCA LETA 2013

Eurosistem je določil nov sklop mejnikov, ki jih je treba doseči od zadnjega četrtertletja 2010 do konca leta 2013 (glej prilogo). Doseganje teh mejnikov je ključnega pomena in bo omogočilo, da se izvedba SEPA in migracija v okolje SEPA zaključita.

Seznam opredeljuje roke, pristojne organe in deležnike ter kratko pojasnilo o okoliščinah. Njegov namen ni, da bi zajel popolnoma vse, saj se lahko sčasoma in v odziv na nova dogajanja pojavijo nove prednostne naloge, prav tako pa ne predstavlja podrobnega projektnega načrta. Vseeno jasno opredeljuje še neizpolnjene pogoje, ki naj bi bili nujni za migracijo v okolje SEPA. S tem bo seznam olajšal vodenje projekta in spremljanje napredka.

6.3 SEPA: PRIČAKOVANJA EUROSISTEMA

Eurosistem je kot odziv na zahteve deležnikov razvil in objavil sklop neformalnih in nezavezujočih pričakovanj glede prihodnosti SEPA. Pričakovanja Eurosistema o SEPA, objavljena marca 2009, so bila zamišljena v podporo bančnim skupnostim in plačilnim institucijam. Poleg tega naj bi uporabnike usmerjala pri prilagajanju njihovih plačilnih dejavnosti in jim dajala informacije o tem, kaj lahko pričakujejo od svoje banke ali plačilne institucije.

Kar zadeva ponudnike SEPA, so bila objavljena pričakovanja Eurosistema zamišljena kot oporna točka pri usmerjanju njihovih dejavnosti. Ponudniki so bili naprošeni, naj svoje storitve redno in samostojno ocenjujejo na podlagi kriterijev in priporočil ter da objavljajo rezultate.

⁴⁶ Glavni poudarek priporočil iz končnega poročila strokovne skupine o e-računih, ki je bilo objavljeno novembra 2009, je na opredelitvi bistvenih poslovnih zahtev, nujnem pravnem okviru, standardih za zagotavljanje interoperabilnosti med obstoječimi shemami in na usklajenem pristopu glede izvajanja in obveščanja.

⁴⁷ Z izjemo Poljske (kjer sta sprejetje in začetek veljave načrtovana za november 2010) je direktiva o plačilnih storitvah začela veljati že v vseh državah članicah EU.

Za uporabnike je bil namen pričakovanj v tem, da jim pokažejo, kako je migracijo na SEPA mogoče dejavno spodbujati in jih usmerjajo pri prehodu, predvsem pa, da jim dajo prvi vtis o tem, kaj bi uspešna izvedba SEPA pomenila zanje ter kakšne koristi jim lahko prinese.

Na splošno je omejen odziv na objavo pričakovanj Eurosistema glede SEPA pokazal, da moralno prepričevanje pri spodbujanju migracije v okolje SEPA ni dalo zelenih rezultatov. Le nekaj bank in plačilnih institucij je poslalo povratne informacije v obrazcu za samooceno, ki je bil priložen dokumentu. To še dodatno potrjuje, da so potrebni regulativni ukrepi. Obenem pričakovanja Eurosistema ostajajo v veljavi, nacionalne forume SEPA pa Eurosistem spodbuja, da jih aktivno uporabljajo pri načrtovanju migracije na SEPA.

6.4 UREDBA O KONČNEM DATUMU MIGRACIJE V OKOLJE SEPA

Eurosistem je že večkrat opozoril, da je treba, če želimo izkoristiti prednosti SEPA, določiti ambiciozen, a realističen končni datum migracije na kreditna plačila SEPA in direktne obremenitve SEPA. Čeprav so potencialne koristi SEPA precejšnje, ni mogoče reči, da je bil pristop, ki ga poganja predvsem trg sam, v celoti uspešen. Pristop k shemi in dosegljivost za direktne obremenitve SEPA bosta sicer v večjem obsegu realizirana v novembru 2010, več javnih uprav pa se je zavezalo, da bodo svoja plačila preusmerila na SEPA do konca tega leta, vseeno pa še zdaleč ni jasno, ali bo migracija bistveno hitreje stekla že samo zaradi teh dejavnikov.

Negotovost na trgu, na splošno težke gospodarske razmere, neugodnosti za prve migrante v omrežnih dejavnostih ter dvojni stroški poslovanja zaradi vzporedne uporabe starih in SEPA-plačilnih sistemov so razlogi, zaradi katerih so mnogi tržni udeleženci, zlasti na ponudbeni strani, pozvali k temu, da se končni datum migracije na SEPA določi z zakonodajo, ki bi veljala za celotno EU. Pozive je podprl Evropski parlament,⁴⁸ v zadnjem sklopu sklepov o SEPA pa tudi Ekonomsko-finančni svet.⁴⁹

Evropska komisija je v delovnem dokumentu, ki ga je junija 2010 dala v javno razpravo, začrtala obseg, opredelitve in glavne lastnosti, ki naj bi jih zajel končni datum migracije v okolje SEPA.⁵⁰ Že v tej fazi je Eurosistem izrazil podporo njenemu predlogu, da se končni datum migracije na kreditna plačila in direktne obremenitve SEPA določi z uredbo EU.⁵¹ Takšna zakonodajna pobuda bo po pričakovanjih zagotovila, da bosta ta dva plačilna instrumenta postala shemi kreditnih plačil in direktnih obremenitev za eurska plačila v EU. Po končnem datumu migracije bosta v euroobmočju nadomestila stare nacionalne sheme kreditnih plačil in direktnih obremenitev. Kar se tiče dejanskega datuma oz. datumov, Eurosistem pričakuje, da bo obvezen časovni načrt migracije na instrumente SEPA precej pospešil prehod, tako da bi bila SEPA po možnosti dokončana do konca leta 2012 pri kreditnih plačilih oziroma do konca leta 2013 pri direktnih obremenitvah. Treba je upoštevati, da bo dejanski končni datum oz. datumi migracije rezultat skupne odločitve Evropskega parlamenta in Sveta EU, sprejete po običajnem zakonodajnem postopku na osnovi predloga uredbe EU.

Eurosistem pozdravlja in podpira predlog Evropske komisije, da se končni datum migracije na kreditna plačila SEPA in direktne obremenitve SEPA določi z uredbo EU. Pravno zavezujoč instrument je za uspešno migracijo na SEPA nujen, saj bi sicer obstajala resna nevarnost, da projekt ne uspe.⁵²

Eurosistem poleg tega priporoča, da se pri reviziji Uredbe št. 924/2009 o čezmejnih plačilih v eurih, ki je predvidena za leto 2012, razmisli o postopni odpravi praga na ravni 50.000 EUR, pod katerim morajo biti nadomestila za čez-

48 Evropski parlament je 10. marca 2010 sprejel resolucijo, s katero je pozval Komisijo, naj postavi jasen, primeren in zavezujoč končni datum migracije na SEPA, ki naj bi bil še pred koncem leta 2012. Glej <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2010-0057+0+DOC+XML+V0//SL>.

49 Glej sklepe Ekonomsko-finančnega sveta z 2. decembra 2009.

50 http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/sepa/end-date_migration_en.pdf.

51 Opomba, objavljena 6. julija 2010.

52 Glej opombo, objavljeno 6. julija 2010.

mejna in domača plačila enaka, saj bi tovrsten prag lahko predstavljal oviro na poti k polni uresničitvi SEPA.

7 UPRAVLJANJE IN VODENJE PLAČIL MALIH VREDNOSTI V SEPA

Struktura upravljanja in vodenja SEPA se je izboljšala z ustanovitvijo Sveta SEPA, ki bo omogočil, da v dialogu o SEPA bolj formalizirano sodelujejo tudi visoki predstavniki s strani povpraševanja. Pomagal bo tudi okrepiti seznanjenost javnosti s projektom SEPA in izboljšati javno predstavo o njem, s končnim ciljem spodbuditi migracijo na SEPA. Svet SEPA se bo povezoval z nacionalnimi forumi SEPA, da bi izvedel strateške odločitve, sprejete v različnih državah članicah EU.

Eurosistem poziva k večji vključenosti končnih uporabnikov v nekaterih nacionalnih forumih SEPA in jih prosi, naj vprašanja in izzive v zvezi s plačili malih vrednosti obravnavajo v obliki socialnega dialoga.

Eurosistem poziva EPC, naj okrepi upravljanje in vodenje na področju plačilnih inovacij, kar bo omogočilo razvoj in inovacije tudi brez podpore večine članov. Če to ni izvedljivo, je treba usklajen razvoj inovativnih storitev zainteresiranim bankam ali bančnim skupnostim omogočiti zunaj EPC, če je to v skladu z okvirom za osnovne sheme SEPA in če je pristop odprt vsem ponudnikom plačilnih storitev znotraj SEPA.

Obveščanje končnih uporabnikov o SEPA je treba okrepiti. Za to je potreben usklajen in ciljno usmerjen pristop evropskih in nacionalnih organov, bančnega sektorja in članov nacionalnih koordinacijskih odborov SEPA.

7.1 SVET SEPA

Od objave šestega poročila o napredku SEPA se je poudarek v razpravah o upravljanju in vodenju SEPA razširil od prvotne osrednje teme upravljanja EPC na širša vprašanja, ki zadevajo udeležnost deležnikov, preglednost in proces migracije na SEPA. Ker je postajalo vse bolj očitno, da je projekt SEPA dosegel meje tega,

kar je mogoče doseči s samoregulacijo, je prevladalo spoznanje, da SEPA ni le poslovni projekt, ampak je tesno povezan s političnimi prizadevanji za oblikovanje tesneje povezane ter bolj konkurenčne in inovativne Evrope. Zaradi tega je postalo jasno, da je vprašanja o SEPA in plačilih malih vrednosti nasploh treba obravnavati v socialnem dialogu. Marca 2010 sta se Eurosistem in Evropska komisija dogovorila, da se ustanovi Svet SEPA kot nov krovni organ, v katerem bodo najvišji predstavniki najrazličnejših deležnikov obravnavali in reševali politična vprašanja, ki zavirajo realizacijo SEPA. Namen organa ni, da bi nadomestil katero izmed obstoječih skupin oziroma struktur upravljanja in vodenja na evropski ali nacionalni ravni, denimo EPC ali nacionalne forume SEPA ter njihove podenote. Njegova glavna naloga je identificirati ključna vprašanja v zvezi z organi oblasti in drugimi deležniki, opredeliti prednostne naloge, pospeševati dejavnosti ter skrbeti za enotno razumevanje med uporabniki. Za uresničevanje strateških odločitev, sprejetih v različnih državah članicah EU, se bo Svet povezoval z nacionalnimi forumi SEPA.

Svetu SEPA soprodsedujeta ECB in Evropska komisija. Je manjši organ, ki združuje 16 visokih članov, in sicer dva soprodsednika ter pet predstavnikov s strani povpraševanja,⁵³ pet predstavnikov s strani ponudbe⁵⁴ in štiri predstavnike nacionalnih centralnih bank Eurosistema (po krožnem sistemu).

Cilji Sveta SEPA so naslednji: i) pospeševati uresničevanje vizije SEPA in dajati strateške usmeritve za razvoj eurskih plačil malih vrednosti v EU; ii) skrbeti za odgovorno ravnanje in preglednost v procesu SEPA z vključevanjem vseh akterjev; iii) spremljati in podpirati proces migracije v okolje SEPA.

⁵³ Potrošnike zastopa evropsko združenje potrošnikov (BEUC), trgovce na drobno Eurocommerce & ERRT, družbe EACT & BusinessEurope, mala in srednje velika podjetja Evropsko združenje malih in srednje velikih podjetij (UEAPME), nacionalne javne uprave pa predsednik Odbora za finančne storitve.

⁵⁴ Zastopajo jih EPC, Evropsko združenje zadrughnih bank (EACB), Evropska skupina hranilnic (ESBG), Evropska bančna federacija (EBF) in kmalu tudi predstavnik plačilnih institucij.

Prvič se je Svet SEPA sestal 7. junija 2010. S tem je naredil prvi ključni korak na poti k ureščitvi SEPA, saj so različni deležniki prvokrat javno potrdili, da bodo določitev končnega datuma oz. datumov migracije na SEPA podprli z zakonodajo. Pomen te seje je izražen tudi v uradni izjavi, ki so jo sprejeli prisotni člani in je bila objavljena 14. junija 2010.⁵⁵

Eurosistem na splošno meni, da Svet SEPA omogoča precejšen napredek pri vključevanju uporabnikov v projekt SEPA, in pričakuje, da bo bistveno olajšal migracijo na SEPA, saj so uporabniki tesneje povezani s projektom. Naslednja seja je načrtovana za konec leta 2010.

7.2 VKLJUČENOST KONČNIH UPORABNIKOV V NACIONALNE KOORDINACIJSKE ODBORE SEPA

Ustanovitev Sveta SEPA pomeni velik korak v smeri večje vključenosti končnih uporabnikov. Vseeno ni mogoče pričakovati, da bo samodejno rešil vsa s tem povezana vprašanja. Uporabniki morajo biti vključeni tudi na nacionalni ravni, kjer se rešujejo podrobnejša vprašanja v zvezi z izvedbo SEPA.

Žal uporabniki na nacionalni ravni niso vedno vključeni v teh dejavnostih. V nekaterih državah uporabniki niso člani nacionalnih koordinacijskih odborov SEPA, prav tako pa ni socialnega dialoga o plačilih malih vrednosti. Obstajajo tudi primeri, ko v teh odborih sicer sodelujejo nekatere kategorije uporabnikov, ne pa celoten spekter različnih skupin uporabnikov (tj. potrošniki, trgovci, majhna in srednje velika podjetja, velike gospodarske družbe in javne uprave).

Eurosistem meni, da je ustrezna vključenost uporabnikov na nacionalni ravni ključna za uspešno migracijo na SEPA. Obenem je bistvenega pomena tudi za delovanje Sveta SEPA, saj se od njegovih članov pričakuje, da pred vsako sejo svoja stališča uskladijo s svojimi združenji in organizacijami. Ta ureditev temelji na predpostavki, da so združenja in organizacije tudi na nacionalni ravni dovolj seznanjeni z vprašanji SEPA. Zato je pomembno, da člani sodelujejo v delu nacionalnih koordinacijskih odborov SEPA.

Eurosistem poziva nacionalne forume SEPA ter združenja in organizacije uporabnikov, da obravnavajo to vprašanje, med drugim tudi v luči prihodnje uredbe o končnem datumu migracije na SEPA ter možnostih glede implementacije direktnih obremenitev SEPA, ki so za uporabnike ključnega pomena. Posebno pozornost je treba nameniti potrošnikom, majhnim in srednje velikim podjetjem ter javni upravi.

7.3 UPRAVLJANJE IN VODENJE V EPC

EPC je v času po objavi šestega poročila o napredku SEPA spremenil svoj statut, s čimer je plačilnim institucijam omogočil, da postanejo članice EPC. Čeprav združenje plačilnih institucij še ni bilo ustanovljeno, so te že zastopane na plenarnih zasedanjih EPC in njegovih delovnih skupinah, kar je zelo dobrodošlo.

Sekretariat EPC se je kadrovsko okrepil, zato bo lahko bolje podpiral dejavnosti EPC.

EPC zdaj financirajo članice. Po uvedbi shem bi bili možni tudi drugačni modeli financiranja, denimo letna provizija za sodelovanje v shemah SEPA. Financiranje s provizijami bi EPC zagotovilo stalen dohodek, zato bi sedanjim in prihodnjim nalogam lahko namenjal zadostna sredstva.

Preglednost je še vedno eno od področij, kjer so možne nadaljnje izboljšave. Čeprav se dokumenti o shemah SEPA redno objavljajo in je bilo ustanovljeno tudi glasilo, informacije o procesu odločanja in o dogovorih, ki jih sprejme EPC, še niso v zadostni meri dostopne javnosti.

Počasen napredek, ki ga EPC beleži na področju plačilnih inovacij (glej poglavje 3), je odprl vprašanje o tem, kako učinkoviteje spodbujati inovacije. V skladu s sedanjim okvirom delovanja lahko banke oziroma skupine, ki ne želijo ponujati določenih inovacij ali dodatnih opcijskih storitev, zavirajo oziroma upočasnjujejo razvoj na področjih, ki so za druge banke pomembna. Glede na razlike v prioritetah in dejavnostih, ki

⁵⁵ http://www.ecb.europa.eu/paym/sepa/pdf/END_DATE_DECLARATION.pdf?4e80747cc22155c2846d46f99821de6e.

zanimajo posamezne banke, je sedanja ureditev, po kateri je za razvoj shem SEPA, celo v primeru opsijskih storitev, potrebna dvotretjinska večina, eden od razlogov za počasen napredek na tem področju in škodi bankam, ki bi trgu rade ponudile naprednejše storitve.

V podporo plačilnim inovacijam bi moral EPC zato ponovno razmisliti o modelu upravljanja in vodenja, ki ga uporablja pri razvoju inovativnih storitev na podlagi osnovnih shem SEPA, in sicer bodisi tako, da omogoča razvoj znotraj EPC, ali pa dovoli, da ta razvoj koordinirano poteka zunaj EPC. Eurosistem meni, da bi moral EPC ohranjati vodilni položaj pri razvoju inovativnih plačil. Vendar bi bilo za to treba spremeniti sedanji model upravljanja in vodenja, tako da bi banke lahko uvajale nove storitve, tudi če druge banke oklevajo ali pa jih tak razvoj ne zanima. Če to ni izvedljivo, je zainteresiranim bankam in bančnim skupnostim treba omogočiti, da inovativne storitve usklajeno razvijajo zunaj EPC, pod pogojem, da so te v skladu z okvirom za osnovne sheme SEPA in je pristop odprt vsem ponudnikom plačilnih storitev v SEPA.

Ustanovitev foruma strank (*Customer Stakeholders Forum*) in skupine kartičnih deležnikov (*Cards Stakeholders Group*) je dobrodošla. Zelo pomembno je, da se stran ponudbe in povpraševanja na trgu plačil lahko srečata in enakovredno izmenjata poglede. Kar zadeva forum strank, Eurosistem predlaga EPC, da razmisli o razširitvi obsega tega foruma tako, da bi dialog o inovativnih oblikah plačil (npr. e-plačila in m-plačila) lahko potekal v njegovem okviru.

7.4 OBVEŠČANJE O SEPA

Kot kaže uradna izjava, ki jo je sprejel Svet SEPA, je usmerjeno obveščanje nujen predpogoj za doseganje ciljev SEPA. Obveščanje o SEPA poteka na različnih ravneh. Vsaka zajema različne deležnike in zasleduje različne cilje.

Na politični ravni je obveščanje o SEPA usmerjeno zlasti na evropske organe oblasti, evropske organe odločanja v finančnem sektorju ter evropska združenja in organizacije, ki zastopajo sku-

pine končnih uporabnikov. Sedanje obveščanje, ki ga izvajata Evropska komisija in Eurosistem, se osredotoča zlasti na vprašanja upravljanja in vodenja, pravila konkurenčnosti ter predpogoje za migracijo na SEPA.

Na tehnični ravni (npr. vprašanja v zvezi s pravilniki, formati in standardi SEPA) je obveščanje o SEPA namenjeno strokovnjakom na evropski ter na nacionalnih ravneh. Naloga teh organov je doseči dobro razumevanje zasnove in izvedbe tehničnih rešitev, ki so potrebne za realizacijo SEPA.

Na ravni končnih uporabnikov mora obveščanje o SEPA doseči vse državljanke, gospodarske družbe ter javne in zasebne subjekte, ki pošiljajo in prejemajo plačila v eurih. Odločitve, ki se sprejmejo na evropski politični in tehnični ravni, je treba prenesti na nacionalno raven, to pa je glavna naloga nacionalnih koordinacijskih organov SEPA. Produkta in storitve SEPA, ki bodo oblikovani v tem procesu, je treba predstaviti končnim uporabnikom, da bodo razumeli razloge in učinke SEPA na plačila, ki jih opravljajo v vsakdanjem življenju. Proces je treba začeti na nacionalni ravni in v nacionalnih jezikih, doseči pa mora vsak posamezen poslovni odnos, ki vključuje plačila v eurih.

V splošnem je bilo obveščanje na politični in tehnični ravni ustrezno, če odmislimo določene težave pri primernem angažiranju predstavnikov končnih uporabnikov na teh dveh ravneh. Nasprotno pa je treba okrepiti obveščanje končnih uporabnikov. To namreč lahko prispeva k večjemu povpraševanju po produktih SEPA, pod pogojem seveda, da bodo ti produkti v celoti razpoložljivi in bodo ustrezali potrebam strank.

Pri obveščanju strank o SEPA morajo biti jezik in sporočila prilagojeni prejemnikom obvestil. Posredovanje konkretnih praktičnih informacij o SEPA je nacionalna naloga, ki jo je treba natanko opredeliti vse do ravni produktov in storitev, ki so na voljo, pri čemer je treba poskrbeti za to, da so informacije skladne s političnim in tehničnim okvirom. Končni upo-

rabniki morajo poznati korake, ki so potrebni za prehod na SEPA (npr. za preprost prehod na IBAN in BIC), ter seveda prednosti, ki jih SEPA prinaša.

S prihodnjo uredbo o končnem datumu migracije na SEPA se položaj projekta SEPA bistveno spreminja. Ko bo končni datum (oz. datumi) migracije v okolje SEPA določen, bo nadvse pomembno, da evropski in nacionalni organi oblasti, banke in nacionalni koordinacijski odbori SEPA izvedejo usklajeno akcijo obveščanja o končnem datumu migracije.

Razlog za tovrstno usklajeno akcijo obveščanja je v tem, da bo končni datum (oz. datumi) migracije v okolje SEPA začrtal jasen časovni okvir. Migracija v okolje SEPA bo postala obvezna. Državljeni bodo morda želeli vedeti, zakaj ne morejo več izbirati med SEPA in starimi plačilnimi instrumenti. Zato morajo biti javnosti na voljo zlahka dostopne informacije o predpogojih in prednostih SEPA.

8 ZBLIŽEVANJE GOTOVINSKIH STORITEV V SEPA

Ukrepi iz načrta postopkovnih korakov v smeri večjega zблиževanja gotovinskih storitev, ki jih nudijo nacionalne centralne banke euroobmočja, se uspešno izvajajo. Julija 2010 je Evropska komisija sprejela predlog uredbe EU o profesionalnem čezmejnem cestnem prevozu eurogotovine med državami članicami euroobmočja. Razvijajo se tudi elektronska izmenjava podatkov s poslovnimi strankami pri pologih in dvigih gotovine ter enotni standardi pakiranja pri brezplačnih gotovinskih storitvah nacionalnih centralnih bank.

Z uvedbo bankovcev in kovancev eura je enotno območje eurogotovine (SECA) postalo stvarnost za evropske potrošnike. Za poslovne stranke pa so bili sprejeti glavni ukrepi v smeri zблиževanja gotovinskih storitev, ki jih nudijo nacionalne centralne banke euroobmočja. Poleg tega je Eurosistem februarja 2007 po posvetovanju z evropskimi deležniki spre-

jel načrt za nadaljnje zблиževanje gotovinskih storitev nacionalnih centralnih bank.

Od tedaj je bilo več ukrepov iz omenjenega načrta bodisi že izvedenih ali pa se še izvajajo. Poleg ukrepov, ki so bili obravnavani v šestem poročilu o napredku SEPA, je bil napredek zabeležen tudi pri premagovanju ovir, ki zavirajo prost pretok eura in so se pojavile zaradi različnih nacionalnih pravil o prevozu gotovine. Po objavi bele knjige v juliju 2009 je Evropska komisija 14. julija 2010 sprejela predlog uredbe EU o profesionalnem čezmejnem prevozu eurogotovine med državami članicami euroobmočja. V njej Evropska komisija predlaga, da se čezmejni prevoz eurogotovine v euroobmočju olajša z uvedbo sklopa skupnih pravil EU o čezmejnih prevozih. Poleg tega bo obseg veljavnosti pravil s posebnim predlogom razširjen tudi na ozemlje držav članic EU, ki še niso uvedle eura, in sicer z dnem, ko Svet Evropske unije odloči, da smejo uvesti euro (tj. približno šest mesecev pred zamenjavo gotovine).

Predlogi bodo predloženi v sprejetje Evropskemu parlamentu in Svetu EU. Eurosistem v celoti podpira to pobudo.

Trenutno sta v zaključni fazi še dva v načrtu predstavljena ukrepa.

- 1) Elektronska izmenjava podatkov s poslovnimi strankami o gotovinskih pologih in dvigih.

Eurosistem uvaja usklajen pristop pri elektronski komunikaciji s poslovnimi strankami, ki omogoča medsebojno izmenljivost podatkov o čezmejnih gotovinskih transakcijah. Skupni vmesnik za izmenjavo podatkov o gotovinskih storitvah (*Data Exchange for Cash Services, DECS*) bo uporabljal dva glavna formata, ki obstajata v Eurosistemu: GS1 in CashSSP. Od nacionalnih centralnih bank se pričakuje, da svoj časovni načrt za izvedbo lastnih računalniških aplikacij za gotovinski promet in povezavo z vmesnikom DECS posredujejo

do konca leta 2010. Vmesnik DECS bo na voljo najpozneje do prvega četrtertletja 2011.

- 2) Enotni standardi pakiranja pri brezplačnih gotovinskih storitvah nacionalnih centralnih bank.

Potem ko je Eurosistem poenotil pakiranje v transakcijah z bankovci znotraj Eurosistema, zdaj preučuje še možnost omejenega števila standardov pakiranja z enotno vsebino pri brezplačnih gotovinskih storitvah za poslovne stranke. Nacionalne centralne banke lahko uporabljajo dodatne formate pakiranja, če se taka zahteva pojavi na nacionalni ravni. Zahteve glavnih deležnikov, ki jih zastopata EPC in evropsko združenje za varovan prevoz (*European Security Transport Association, ESTA*), so bile zbrane in primerjane z obstoječimi formati pakiranja in ureditvijo na področju obdelave gotovine v nacionalnih centralnih bankah, da bi ugotovili skupne točke ter omejitve. ECB končuje seznam zahtev za enotne vrste pakiranja. Vsaka nacionalna centralna banka skupaj s svojimi strankami sprejme najmanj eno vrsto pakiranja (tj. kartonaste škatle, škatle za večkratno uporabo, varnostne vrečke „safebag“ oziroma hermetično zaprte vrečke).

Ob upoštevanju investicijskih ciklov bo za uvedbo standardov omogočeno prehodno obdobje.

PRILOGA

MEJNIKI SEPA OD ZADNJEGA ČETRTLETJA 2010 DO KONCA LETA 2013

Eurosistem je pripravil nov sklop mejnikov, ki jih je treba doseči od zadnjega četrletja 2010 do konca leta 2013 (glej tabelo spodaj). Doseganje teh mejnikov je ključnega pomena in bo omogočilo, da se izvedba SEPA in migracija v okolje SEPA zaključita.

Seznam opredeljuje roke, pristojne organe in deležnike ter kratko pojasnilo o okoliščinah.

Njegov namen ni, da bi zajel popolnoma vse, saj se lahko sčasoma in v odziv na nova dogajanja pojavijo nove prednostne naloge, prav tako pa ne predstavlja podrobnega projektnega načrta. Vseeno jasno opredeljuje še neizpolnjene pogoje, ki naj bi bili nujni za migracijo v okolje SEPA. S tem bo seznam olajšal vodenje projekta in spremljanje napredka.

Rok	Tema	Kaj	Kdo	Deležniki	Razlaga
Kreditno plačilo SEPA in direktna obremenitev SEPA					
1. četrletje 2011	Direktna obremenitve SEPA: načela zaračunavanja storitev	Usmeritve plačilnemu sektorju	Evropska komisija	Banke, drugi ponudniki plačilnih storitev, uporabniki plačilnih storitev (upniki, dolžniki)	Uredba (ES) št. 924/2009 določa začasen model zaračunavanja storitev za direktne obremenitve, ki bo v veljavi do 1. novembra 2012. Evropska komisija bi morala (ob upoštevanju argumentov, ki jih je predstavil bančni sektor) dati usmeritve plačilnemu sektorju o dolgoročnih načelih zaračunavanja storitev za direktne obremenitve SEPA.
1. četrletje 2011	Direktna obremenitve SEPA: migracija pooblastil	Zagotovitev pravne kontinuitete pooblastil	Države članice EU, kjer doslej še ni rešitev	Banke, drugi ponudniki plačilnih storitev, uporabniki plačilnih storitev, državni organi	Zagotovitev pravne kontinuitete pooblastil je ključna za uspeh direktnih obremenitev SEPA. Tiste skupnosti, ki še niso dosegle dogovora o rešitvi, ki bi omogočala pravno kontinuiteto brez potrebe po ponovnem podpisovanju pooblastil, morajo poiskati takšno rešitev (bodisi pravno ali z dogovorom), ki bo spodbudila migracijo.
Konec leta 2011	Kreditna plačila SEPA in direktna obremenitve SEPA: sheme nizov za validacijo po ISO 20022 XML in vzorčne podatkovne datoteke	Objava obveznih shem nizov za validacijo in vzorčnih podatkovnih datotek	EPC	Banke, drugi ponudniki plačilnih storitev, uporabniki plačilnih storitev, ponudniki storitev IT	EPC je objavil nezavezujoče izvedbene smernice za domene komitent–banka, banka–komitent in medbančno. Izvedba teh smernic dopušča različne razlage in vodi do različnih rezultatov. Razdrobljenost bi bilo mogoče omejiti z nadomestitvijo teh izvedbenih smernic z zavezujočimi shemami nizov za validacijo in vzorčnimi podatkovnimi datotekami na osnovi standarda ISO 20022 XML.
Konec leta 2011	Kreditna plačila SEPA in direktna obremenitve SEPA: upravljanje dodatnih opcijskih storitev	Dejavna vloga v upravljanju dodatnih opcijskih storitev	EPC	Nacionalne skupnosti, banke, drugi ponudniki plačilnih storitev, uporabniki plačilnih storitev	Dodatne opcijske storitve se ne objavljajo v standardizirani obliki, osrednja zbirka podatkov o dodatnih opcijskih storitvah pa ne obstaja. Cilj bi moral biti združevanje podobnih dodatnih opcijskih storitev in vzpostavitev enega dostopnega mesta do vseh teh storitev, ki so na voljo ali v razvoju. Zato bo EPC kot lastnik shem za kreditna plačila SEPA in direktne obremenitve SEPA na tem področju prevzel dejavnejšo vlogo.
SEPA za kartice					
2. četrletje 2011	Okvir za obdelavo kartičnih transakcij	Dokončan okvir (dokumentacija)	EPC in/ali kartični procesni centri	Banke, drugi ponudniki plačilnih storitev, procesni centri, infrastrukture, kartične sheme	Namen okvira za obdelavo kartičnih transakcij je vzpostaviti bolj pošten in konkurenčen trg obdelave kartic. Uvedel bo nekatera „pravila poslovanja“ v fazi avtorizacije in kliringa v postopku obdelave kartičnih transakcij. Pravila poslovanja, opredeljena v okviru, bodo deležniki izvajali v naslednji fazi.

Rok	Tema	Kaj	Kdo	Deležniki	Razlaga
2. četrletje 2011	Načela zaračunavanja kartičnih transakcij	Usmeritve plačilnemu sektorju	Evropska komisija	Kartične sheme, izdajatelji, pridobitelji in imetniki kartic	Sedanja nejasnost v zvezi z načeli zaračunavanja kartičnih transakcij preprečuje nastanek novih kartičnih shem. Evropska komisija bi lahko plačilnemu sektorju dala nove usmeritve o načelih zaračunavanja kartičnih transakcij.
Konec leta 2011	„Izvedbene specifikacije“ za kartice in terminale SEPA	Dokončanje „izvedbenih specifikacij“ za kartice in terminale	Pobude za standardizacijo	Izdajatelji in pridobitelji kartic, procesni centri, izdelovalci kartic in terminalov	Na osnovi zahtev, ki jih je EPC opredelil v zbirki zahtev o standardizaciji kartic (<i>SEPA Cards Standardisation Volume – Book of Requirements</i> ¹⁾), bodo pobude za standardizacijo, npr. Berlin Group, CIR in EPAS, razvile „izvedbene specifikacije“ za kartice in terminale. V naslednji fazi se bodo potem, ko bodo deležniki izvršili izvedbene specifikacije, izdajale samo kartice in terminali, skladni s SEPA.
Konec leta 2011	Skladnost „izvedbenih specifikacij“ za kartice in terminale SEPA z zbirko zahtev	Ugotoviti, katere pobude za standardizacijo kartic obstajajo, in oceniti skladnost specifikacij z zbirko zahtev	EPC	Pobude za standardizacijo, izdajatelji kartic, pridobitelji, procesni centri, izdelovalci kartic in terminalov	Za večjo preglednost in zaupanje v novo razvite izvedbene specifikacije je treba oblikovati proces, s katerim bodo ugotovljene pobude za standardizacijo pri vseh karticah in ocenjena skladnost njihovih izvedbenih specifikacij z zbirko zahtev. Proces se bo začel, ko bodo pobude za standardizacijo končale delo.
Začetek leta 2012	Magnetni trak na karticah	Vse kartice so privzeto izdane samo s čipom	Banke, drugi ponudniki plačilnih storitev	Nacionalni forumi SEPA, kartične sheme	Migracija na EMV bo imela največji pozitivni učinek na varnost kartičnih plačil, če bo magnetni trak odstranjen ali pa ne bo vseboval več podatkov, ki omogočajo transakcije z magnetnim trakom.
Konec leta 2012	Spletne transakcije „brez prisotnosti kartice“	Uvedba najsodobnejših metod preverjanja pristnosti in migracija nanje	Ponudniki plačilnih storitev	Potrošniki	Za večjo varnost informacij in preprečevanje goljufij pri plačilih bi morali tržni udeleženci uvesti najsodobnejše metode preverjanja pristnosti pri spletnih transakcijah „brez prisotnosti kartice“.
Konec leta 2013	Izdajanje licenc za celotno območje SEPA	Imetniki licence za izdajanje ali pridobivanje kartic so lahko dejavni v celotnem območju SEPA	Kartične sheme, pridobitelji, izdajatelji	Trgovci	Pogoj za odprt in konkurenčen kartični trg je, da izdajatelji in pridobitelji lahko poslujejo v celotnem območju SEPA. Omejitve v pravih shem in licenčnih pogodbah, ki temeljijo na geografskih dejavnikih, bi bilo treba odpraviti.
Plačilne inovacije					
Konec leta 2011	Test zasnove glede interoperabilnosti e-plačil prek spletnega bančništva	Zaključek testa zasnove	Obstoječe sheme za e-plačila prek spletnega bančništva	Sheme e-plačil prek spletnega bančništva, trgovci, potrošniki, EPC	Obstoječe sheme za e-plačila prek spletnega bančništva bodo opravile test zasnove, da bi preverile interoperabilnost med obstoječimi shemami, pri čemer bodo kot izhodišče vzele delo ECP pri oblikovanju okvira e-plačil.
2. četrletje 2012	Evropska spletna plačila	Rešitve za spletna plačila so na voljo evropskim potrošnikom v celotnem območju SEPA	Ponudniki plačilnih storitev in obstoječe sheme za e-plačila prek spletnega bančništva	Trgovci, potrošniki, EPC	Interoperabilnost med obstoječimi shemami e-plačil prek spletnega bančništva bi morala biti vzpostavljena. Poleg tega bi morale tudi skupnosti brez sheme e-plačil prek spletnega bančništva pripraviti in uvesti rešitve, bodisi z uvedbo/pristopom k obstoječi pobudi ali pa z uvedbo lastne rešitve interoperabilnosti.
1) Publikacija EPC je objavljena na naslovu http://www.europeanpaymentscouncil.eu/knowledge_bank_detail.cfm?documents_id=478					

Rok	Tema	Kaj	Kdo	Deležniki	Razlaga
2. četrtoletje 2012	Evropska mobilna plačila	Dokončanje okvira za mobilna plačila	EPC	Banke, drugi ponudniki plačilnih storitev, operaterji mobilnih omrežij, izdelovalci mobilnih telefonov, potrošniki, trgovci	Okvir za mobilna plačila bo vzpostavil pogoje za razvoj interoperabilnih evropskih m-plačilnih rešitev.
Migracija na SEPA					
Konec leta 2010	Migracija na specifikacije EMV	Zaključek migracije kartic in terminalov na specifikacije EMV	Kartične sheme, izdajatelji kartic, pridobitelji kartic, ponudniki plačilnih storitev	Imetniki kartic, trgovci, izdelovalci kartic in terminalov	Uporaba specifikacij EMV na karticah in terminalih skupaj z osebno identifikacijsko številko (PIN) velja za najvarnejšo obliko kartičnih transakcij, zato je bila sprejeta med kriterije Eurosistema za skladnost z zahtevami SEPA in je vključena v kartični okvir SEPA, ki ga je oblikoval EPC. Za skladnost s SEPA oziroma s kartičnim okvirom SEPA morajo kartične sheme uporabljati specifikacije EMV in zahtevati uporabo PIN-kode. Migracija na EMV do konca leta 2010 je rok, ki si ga je zadal plačilni sektor sam (kartični okvir SEPA), podpira pa ga tudi Eurosistem.
2. četrtoletje 2011	Končni datum migracije na SEPA	Sprejetje uredbe EU v podporo migraciji kreditnih plačil SEPA in direktnih obremenitev SEPA	Svet EU in Evropski parlament	Ponudniki plačilnih storitev, infrastrukture, uporabniki plačilnih storitev	Pravno zavezujoč končni datum migracije na kreditna plačila SEPA in direktne obremenitve SEPA je nujen za poln izkoristek prednosti SEPA. Sprejetje uredbe EU bo razjasnilo situacijo, kar zahteva velika večina deležnikov.
Konec leta 2011 (kreditna plačila SEPA) oziroma konec leta 2012 (direktne obremenitve SEPA) – eno leto pred zaključkom migracije na kreditna plačila SEPA in direktne obremenitve SEPA	Mejni „nišni produkti“ (ki ne migrirajo na kreditna plačila SEPA in direktne obremenitve SEPA)	Opredelitev nišnih produktov med kreditnimi plačili SEPA in direktnimi obremenitvami SEPA	Nacionalne centralne banke	Nacionalne bančne skupnosti, nacionalni forumi SEPA, ECB, Evropska komisija	V mnogih državah članicah EU obstajajo nekateri stari plačilni instrumenti, ki bi jih bilo mogoče obravnavati kot kreditna plačila in direktne obremenitve, a z zelo specifičnimi funkcijami. Obseg transakcij s temi produkti je navadno zanemarljiv. Na nacionalni ravni bi morala obstajati možnost, da ti nišni produkti ostanejo v uporabi celo nekaj časa po predvidenem roku migracije na kreditna plačila SEPA (konec leta 2012) oziroma direktne obremenitve SEPA (konec leta 2013), če bodo izpolnjeni določeni kriteriji. ²⁾
November 2012	Migracija na kreditna plačila SEPA	Migracija na kreditna plačila SEPA po možnosti zaključena, stari nacionalni instrumenti za kreditna plačila (razen nišnih produktov) niso več v uporabi	Banke, drugi ponudniki plačilnih storitev, infrastrukture, uporabniki plačilnih storitev	Nacionalne centralne banke, ECB, državni organi	Popolna migracija na kreditna plačila SEPA je nujna za izkoristek prednosti SEPA. Končni datum v novembru 2012 pomeni skoraj petletno migracijsko obdobje, saj so bila kreditna plačila SEPA uvedena januarja 2008.

2) Tržni delež, ki je po statističnih podatkih ECB manjši od 10% skupnega števila kreditnih plačil ali direktnih obremenitev v posamezni državi članici.

Rok	Tema	Kaj	Kdo	Deležniki	Razlaga
November 2013	Migracija na direktne obremenitve SEPA	Migracija na direktne obremenitve SEPA po možnosti zaključena, stari nacionalni instrumenti za direktne obremenitve (razen nižnih produktov) niso več v uporabi	Banke, drugi ponudniki plačilnih storitev, infrastrukture, uporabniki plačilnih storitev	Nacionalne centralne banke, ECB, državni organi	Popolna migracija na direktne obremenitve SEPA je nujna za izkoristek prednosti SEPA. Končni datum v novembru 2013 pomeni skoraj štiriletno migracijsko obdobje, saj so bile direktne obremenitve SEPA uvedene novembra 2009.
Upravljanje in vodenje v SEPA					
4. četrletje 2010	Sodelovanje končnih uporabnikov v projektu SEPA na nacionalni ravni	Predstavniki vseh kategorij končnih uporabnikov postanejo člani nacionalnih forumov SEPA	Nacionalni forumi SEPA in skupine končnih uporabnikov	Ponudniki plačilnih storitev ter nacionalna in evropska združenja končnih uporabnikov	Ustanovitev Sveta SEPA ni zadostno jamstvo za ustrezno vključenost končnih uporabnikov. Končni uporabniki morajo biti vključeni tudi na nacionalni ravni. Predstavniki vseh kategorij končnih uporabnikov (potrošnikov, trgovcev, majhnih in srednje velikih podjetij, velikih gospodarskih družb, državnih organov) morajo povsod, tudi tam, kjer trenutno še ne, sodelovati v delu nacionalnih forumov SEPA.

